

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA

TARNÓW 2020

AKTYWNY, KOMFORTOWY, SILNY

Tarnów, czerwiec 2011

Wprowadzenie

PRZESŁANKI AKTUALIZACJI STRATEGII

Strategia rozwoju miasta jest najważniejszym dokumentem miejskim, definiującym obszary i cele prowadzonej lokalnie polityki rozwoju. Stanowi ona punkt wyjścia dla wszelkiej późniejszej aktywności samorządu, pozwala wykorzystać szanse i możliwości rozwojowe, bazując jednocześnie na mocnych stronach danego ośrodka.

Opracowana pod koniec lat 90-tych ubiegłego wieku, a przyjęta na początku 2000 r. „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Tarnowa na lata 2000-2015” była podstawowym dokumentem, określającym cele i główne kierunki rozwoju Tarnowa do 2015 roku. Stanowiła bazę dla szczegółowych dokumentów rozwojowych, opracowanych w późniejszych okresach dla wybranych dziedzin życia miejskiego.

W ciągu mijającego dziesięciolecia szereg zapisanych w strategii celów zostało już zrealizowanych. Miasto rozwija się gospodarczo, systematycznej poprawie ulega jakość życia - tworzone są nowe rozwiązania komunikacyjne, zwiększa się atrakcyjność oferty kulturalnej i rozrywkowej, podniesiony został standard świadczonych usług edukacyjnych. Tarnów stał się także miastem bardziej czystym i ekologicznym.

Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż dokument strategii oparty został na uwarunkowaniach z końca 1999 r., istotne zmiany, jakie zaszły od tego czasu zarówno w samym mieście, jak i w jego otoczeniu, powodują, że wiele zapisów tego dokumentu jest już nieaktualnych i nieprzystających do współczesnych wyzwań. Podstawowymi czynnikami determinującymi konieczność aktualizacji przyjętego na początku 2000 r. dokumentu strategicznego są:

- członkostwo Polski w Unii Europejskiej i związane z tym przyjęcie europejskich standardów, regulacji prawnych i priorytetów rozwojowych,
- zachowanie zgodności z nowymi priorytetami i okresami programowania rozwoju kraju i regionu,
- zjawiska obiektywne zachodzące w społeczeństwie (np. wzrost świadomości obywatelskiej, wzrost poczucia tożsamości i identyfikacji się mieszkańców z miastem, zmiany w strukturze wiekowej, ruchy migracyjne),
- zjawiska obiektywne zachodzące w gospodarce (np. globalizacja, wzrost znaczenia branż innowacyjnych i kreatywnych, zanikanie branż tradycyjnych, skrócenie cyklu życia wyrobów, rozwój nowoczesnych technologii),
- zjawiska obiektywne zachodzące w sferze usług publicznych, zwłaszcza związane z nowymi standardami zarządzania,
- szerszy wymiar oraz możliwości współpracy i wymiany międzynarodowej.

METODOLOGIA

Wśród nowoczesnych koncepcji zarządzania coraz częściej dają się zauważyć głosy podważające zasadność planowania strategicznego. Podstawą takich stwierdzeń jest założenie, że współczesna rzeczywistość zmienia się na tyle szybko, że praktycznie każda próba skutecznej antycypacji przyszłych zdarzeń, czyli stanowiących podstawę planowania strategicznego, jest obarczona sporym błędem. Wychodząc z powyższych założeń, formułowana jest alternatywna teza, że to nie strategie są potrzebne, lecz szybkie podejmowanie decyzji.

Doświadczenia ostatnich lat wskazują, że dynamika zmian zachodzących w różnych obszarach życia jest znacznie większa niż miało to miejsce jeszcze w drugiej połowie ubiegłego wieku. Dodatkowo, wpływ tych zmian na obszary aktywności samorządu jest coraz silniejszy. Wraz z postępującymi procesami globalizacji, zachodzącymi zmianami geopolitycznymi, rozwojem nowoczesnych technologii i gospodarki opartej na wiedzy, wzrasta siła i liczba czynników oddziałujących na funkcjonowanie samorządów, zmienia się charakter konkurencji, jak i oczekiwania klienta-odbiorcy działań strategicznych.

Dlatego też, współcześnie, przed planowaniem strategicznym stawia się dwa zasadnicze zadania:

- uporządkowanie rozwoju – czytelne wskazanie priorytetów,
- wskazanie nowych możliwości rozwojowych, dających szansę budowy przewagi konkurencyjnej.

Podstawę działań związanych z „porządkowaniem rozwoju” stanowi właściwy dobór priorytetów. Nie jest to zadanie łatwe, gdyż zwłaszcza w ośrodkach takich jak samorząd, pod presją licznych bieżących potrzeb podejmuje się zbyt często wiele działań, z których wszystkie wydają się konieczne. Tym samym zachodzi skłonność do definiowania zbyt dużej liczby priorytetów, co de facto oznacza ich brak.

Równie ważnym aspektem planowania strategicznego jak „porządkowanie rozwoju”, jest „poszukiwanie nowych możliwości rozwojowych.” Należy zauważyć, że w dzisiejszym otoczeniu standardowe, tradycyjne metody działania nie dają dużych szans na sukces. Wiele strategii nie usiłuje bowiem projektować jakichkolwiek nowatorskich działań i zadowolają się koncepcjami standardowymi, powielającymi rozwiązania sprawdzające się u konkurentów.

Opisane powyżej założenia stanowią podstawę w podejściu zastosowanym przy opracowaniu projektu strategii rozwoju Tarnowa.

W trakcie przeprowadzonego procesu planowania strategicznego dokonano oceny aktualności celów i założeń zawartych w przyjętym w 2000 r. dokumencie strategicznym. Równoległe, przeanalizowano istniejące możliwości rozwojowe miasta oraz dokonano identyfikacji kluczowych zjawisk i trendów oddziałujących na jego rozwój w najbliższym okresie.

Na bazie otrzymanych rezultatów wypracowano wizję miasta w 2020 r. oraz zdefiniowano kierunki polityki rozwoju służące jej realizacji. Powstała lista celów strategicznych i celów operacyjnych, która znalazła swój wyraz w niniejszej strategii, wskazuje główne obszary aktywności samorządu w ciągu dziesięciu lat.

Należy zauważyć, że zakres proponowanych zmian jest na tyle istotny, że dla zachowania spójności i przejrzystości przyjmowanych celów i realizowanej polityki rozwojowej, wymagał opracowania założeń dla całkowicie nowego dokumentu rozwojowego.

Opracowując nowe cele strategiczne, bazując na dotychczasowych doświadczeniach związanych z wdrażaniem, uznano także za celową eliminację wszelkich aspektów utrudniających operacyjną realizację ujętych w tym dokumencie zapisów. Strategia przyjęta w 2000 r. zawiera bowiem 4 obszary kluczowe, w których zaplanowano 18 celów strategicznych I rzędu i 101 celów strategicznych II rzędu. Takie podejście nie było korzystnym rozwiązaniem, gdyż mnogość przyjętych i równorzędnych celów powodowała, że praktycznie każdy obszar aktywności miejskiej można było uznać za strategiczny.

Dlatego też, tworząc dokument „Strategii Rozwoju Miasta - Tarnów 2020”, przyjęto ograniczenie liczby obszarów i celów operacyjnych do wyłącznie tych uznanych za priorytetowe, i które mają istotny wpływ na realizację proponowanej wizji Tarnowa w 2020 r. Pominięto natomiast tę część obszarów aktywności, w których gmina prowadzi bieżące działania, aczkolwiek ich wpływ na realizację przyjętej wizji rozwoju jest relatywnie niewielki. Nie oznacza to oczywiście, że działania w tych obszarach nie będą prowadzone. Oznacza to jedynie, że nie są one priorytetowe, a więc do 2020 r. nie będą na nich koncentrowane istotne nakłady gminy.

W celu zapewnienia właściwej oceny postępu zaawansowania celów strategicznych, wprowadzony zostanie system monitorowania, wykorzystujący metodologię Balanced Scorecard. Przewiduje się, że monitorowana będzie zarówno rzeczowa realizacja strategii (na podstawie przyjętych wskaźników osiągnięć), jak i jej finansowe zaawansowanie.

Przyjęty okres realizacji strategii, tj. do 2020 roku, jest spójny z okresem programowania rozwoju kraju i województwa. Zachowanie powiązania z polityką regionalną wzmacnia pozycję miasta jako kluczowego partnera lokalnego w realizacji priorytetów wojewódzkich oraz zwiększa możliwości realizacyjne zapisów jego strategii, poprzez lepszą dostępność funduszy zewnętrznych.

Założenia do strategii rozwoju miasta Tarnowa do 2020 roku zostały poddane konsultacji społecznej – o uwagi i opinię do propozycji zapisów celów strategicznych i kierunków rozwoju poproszeni zostali przedstawiciele różnych środowisk, rad osiedli. W szczególności, założenia zostały skonsultowane m.in. na spotkaniach z przedstawicielami miejskiej gospodarki, ciał doradczych Prezydenta Miasta Tarnowa oraz w trakcie debaty społecznej. Uwagi do strategii wnieśli także niezależni eksperci, środowisko dziennikarskie, a także spółki miejskie. W celu zapewnienia zgodności prowadzonej polityki w wymiarze ponadlokalnym, założenia zostały także skonsultowane ze Starostą Tarnowskim, w celu umieszczenia zbieżnych zapisów w strategiach rozwoju miasta i powiatu. Założenia zostały także przedyskutowane na posiedzeniu doraźnej Komisji do spraw Strategii Rozwoju Miasta Tarnowa Rady Miejskiej w Tarnowie.

Niniejszy dokument uwzględnia propozycje i uwagi, pozyskane w trakcie odbytych spotkań, a także wniesione pisemnie w trakcie trwania powyższych konsultacji.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

POŁOŻENIE

Tarnów jest miastem z 680-letnią tradycją, drugą aglomeracją w Małopolsce pod względem wielkości i znaczenia. Miasto zlokalizowane jest we wschodniej części województwa i zajmuje obszar 72,38 km².

Tarnów jest miastem na prawach powiatu i sąsiaduje z 17 miejscowościami, znajdującymi się w obrębie 5 gmin:

- gminy Tarnów: Wola Rzędzińska, Zawada, Tarnowiec, Koszyce Wielkie, Zbylitowska Góra, Biała),
- gminy Lisia Góra: Pawężów, Brzozówka, Zaczarnie,
- gminy Skrzyszów: Ładna, Skrzyszów,
- gminy Wierzchosławice: Kępa Bogumiłowicka, Ostrów, Gosławice, Komorów,
- gminy Żabno: Bobrowniki Wielkie, Łęg Tarnowski.

Tarnów jest ważnym punktem na mapie krajowej i międzynarodowej sieci komunikacyjnej. Miasto położone jest na skrzyżowaniu ważnych europejskich szlaków handlowych. Międzynarodowa trasa E4 z zachodu na wschód (Zgorzelec - Medyka) krzyżuje się z drogą krajową nr 73 z północy na południe (Warszawa - Nowy Sącz - granica ze Słowacją). Tarnów ma bezpośrednie połączenia kolejowe z Kijowem, Odessą, Bukaresztem, Budapesztem, Koszycami, a także Krakowem, Warszawą, Poznaniem, Szczecinem i Gdańskiem. Najbliższe lotniska znajdują się w odległości około 100 km od Tarnowa: w Krakowie - Balicach, obsługujące połączenia międzynarodowe oraz w Jasionce koło Rzeszowa.

Zgodnie z fizycznogeograficzną regionalizacją Polski wg Kondrackiego (1998), Tarnów położony jest w prowincji Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem, na granicy dwóch podprowincji dzielących się na mezoregiony:

- Północne Podkarpacie
  - mezoregion Nizina Nadwiślańska (obejmuje doliny Dunajca i Białej Tarnowskiej, część północno–zachodnia miasta),
  - mezoregion Płaskowyż Tarnowski (część północno–wschodnia miasta)
- Zewnętrzne Karpaty Zachodnie
  - mezoregion Pogórze Ciężkowickie (południowo–wschodni fragment miasta, Góra św. Marcina).

Pod względem geologicznym Tarnów zlokalizowany jest w obrębie dwóch jednostek: Zapadliska Przedkarpackiego oraz Karpat Zewnętrznych.

Większość terytorium Miasta leży na Płaskowyżu Tarnowskim, choć w administracyjnych granicach leży też najdalej na północ wysunięty szczyt Karpat Zewnętrznych – Góra św. Marcina. Prawie cały obszar leży w dorzeczu Dunajca i jego prawobrzeżnego dopływu - Białej Tarnowskiej.

Tarnów wraz z okolicą jest najcieplejszym miejscem w Polsce. Zgodnie z danymi IMGW w Krakowie średnia roczna temperatura wynosi około 8,8 °C. Również liczba dni gorących i upalnych oraz długość okresu wegetacyjnego, który w Tarnowie trwa przeciętnie 228 dni, a także niska liczba dni przymrozkowych sprawia, że Tarnów można określić mianem „Polskiego Bieguna Ciepła.”

DEMOGRAFIA

Tarnów zajmuje drugą pozycję w Małopolsce pod względem liczby mieszkańców. Na koniec 2009 r., wg danych GUS, w Tarnowie mieszkało 115 158 osób, a gęstość zaludnienia wynosiła 1592 osób/km².

Od kilku lat w Tarnowie ubywa mieszkańców – po kilkuset w ciągu roku. W ciągu ostatnich 10 lat liczba ludności w mieście zmniejszyła się o ponad 4%. W porównaniu z końcowymi latami ubiegłego wieku notuje się mniejszą liczbę urodzeń.

Do głównych czynników wpływających na liczbę mieszkańców miasta zaliczyć można:

- wysokie saldo migracji, zarówno wewnętrznej (-240 osób w 2009 r.), jak i zagranicznej (-115 osób w 2009 r.)
- relatywnie niewielki przyrost naturalny (0,51 w 2009 r.)

Czynniki te w dużej mierze determinowane są przez sytuację ekonomiczną kraju oraz postępujące procesy suburbanizacyjne.

Od końca lat dziewięćdziesiątych w Tarnowie utrzymuje się zgodny z tendencją charakterystyczną dla większości miast w Polsce, spadek liczby ludności spowodowany ujemnym saldem migracji. Większość osób migrujących z Tarnowa wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar okolicznych gmin. Powodem tego są niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania.

Wokół miasta rozwija się strefa podmiejska o charakterze mieszkaniowym, którą tworzą sąsiadujące z Tarnowem gminy. Blisko 2/3 mieszkańców, którzy wyprowadzili się z Tarnowa, zamieszkało w gminach bezpośrednio sąsiadujących z Tarnowem, co spowodowało wzrost liczby mieszkańców w gminach: Skrzyszów, Tarnów, Lisia Góra i Wierzchosławice. Niemniej jednak, osoby te codziennie dojeżdżają do miasta, nadal pracują w Tarnowie, uczestniczą czynnie w jego rozwoju i nadal czują się z nim związane.

Występująca tendencja odpływu mieszkańców Tarnowa do gmin ościennych, skutkuje systematycznym uszczuplaniem wpływów do budżetu miasta przy jednoczesnym wysokim obciążeniu miasta wynikającym z wysokiego poziomu wydatków na realizację usług związanych z korzystaniem migrujących osób z dobrodziejstw miasta, takich jak komunikacja miejska, miejsca pracy, tereny sportowe, szkoły wyższe i średnie, a także prowadzona działalność kulturalna.

Drugim zjawiskiem jest migracja do dużych miast (Warszawa, Kraków, Poznań, Wrocław) oraz za granicę (migracja zarobkowa). Do ośrodków krajowych migrują głównie osoby, które wyjechały tam w celach edukacyjnych (studia wyższe), w trakcie nauki i po jej zakończeniu podjęły tam pracę, założyły rodziny i tam się osiedliły. Wyjazdy za granicę są powodowane w większości czynnikami zarobkowymi.

Zgodnie z prognozami prognozy GUS trend spadku liczby ludności Tarnowa w ciągu najbliższych 20 lat utrzyma się, przy czym jego tempo powinno być wolniejsze. Prognozuje się jednak, że w 2030 r. Tarnów będzie liczył mniej niż 100 tys. mieszkańców.

Duże znacznie dla potencjału rozwojowego Tarnowa ma struktura wiekowa ludności. Analizując dane statystyczne w dłuższym okresie czasu, widać znaczną tendencję spadkową ludności w wieku przedprodukcyjnym. Głównym powodem jest niż demograficzny, relatywnie niski wskaźnik natężenia urodzeń (9,05% w 2009 r.) a także migracja młodych ludzi.

W efekcie istotnie zmienił się wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) z poziomu 63 w 1999 r. do poziomu 54 w 2009 r.

Na koniec 2009 r. udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił tylko 17,2%, podczas gdy dziesięć lat wcześniej wskaźnik ten kształtował się na poziomie 24,7%. W 2009 r. udział ludności w wieku produkcyjnym kształtował się na poziomie 64,7% (61,4% w 1999 r.), natomiast mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym stanowili 18,1% społeczeństwa (13,9% w 1999 r.).

Zjawisko starzenia się społeczeństwa występuje także w gminach sąsiadujących z Tarnowem, choć odnosząc je do Tarnowa, występuje ono w relatywnie mniejszej skali. W gminach tych ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi około 6% więcej w stosunku do relacji występującej w mieście. Procentowy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym stanowi średnio 62% i jest porównywalny do Tarnowa, natomiast ilość mieszkańców gmin w wieku poprodukcyjnym jest nieco niższa w stosunku do miasta i stanowi przedział ludności na poziomie około 13%.

Według prognoz, w ciągu najbliższych 20 lat nastąpi przyspieszenie procesu starzenia się społeczeństwa. I tak, prognozuje się, że w 2030 r.

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniesie 13,6%
- udział ludności w wieku produkcyjnym wyniesie 55,2%
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym wyniesie 31,2%

Zmiany demograficzne będą wywierały silny wpływ na rynek pracy, szkolnictwo, popyt na usługi dla osób starszych oraz kondycję finansową miasta.

GOSPODARKA

Tarnów posiada długoletnie tradycje gospodarcze i pełni szereg funkcji o znaczeniu regionalnym, zwłaszcza w zakresie handlu, finansów, nauki, kultury, zdrowia i turystyki. Miasto, swoim obszarem funkcjonalnym, oddziałuje na ponad 450 tys. mieszkańców.

Tarnów jest znaczącym ośrodkiem przemysłowym (z bardzo mocno rozwiniętymi branżami: chemiczną, mechaniczną i elektryczną, oraz rozwijającym się przemysłem precyzyjnym) oraz ośrodkiem o rozwiniętej infrastrukturze informatycznej. Rozwijająca się przedsiębiorczość pozytywnie wpływa na lokalny rynek pracy i sprawia, że stopa bezrobocia w Tarnowie (9,4 % na koniec 2010 r.) od lat jest niższa od średnich krajowych i wojewódzkich.

Najistotniejszym czynnikiem determinującym rozwój miasta jest kapitał ludzki, będący wynikiem tradycji gospodarczych, które wywarły duży i pozytywny wpływ na wykształcenie i umiejętności mieszkańców miasta. Wykształcenie mieszkańców wspierane jest przez dobrze wyposażone szkoły ponadgimnazjalne oraz dynamicznie rozwijające się uczelnie wyższe, w których studiuje już około 10 tysięcy studentów

Do głównych czynników wpływających pozytywnie na powstawanie nowych i utrzymanie dotychczasowych inwestycji gospodarczych w Tarnowie należą:

- położenie miasta na skrzyżowaniu międzynarodowych szlaków: trasa międzynarodowa E40 i droga krajowa nr 73;
- bliskie sąsiedztwo infrastruktury lotniczej: lotnisko w Krakowie – Balicach (ok. 100 km od Tarnowa) i lotnisko Rzeszów – Jasionka (ok. 90 km od Tarnowa);
- transeuropejska magistrala kolejowa (odcinek Kraków – Medyka), łącząca się w mieście z linią w kierunku Słowacji i Węgier;
- położenie miasta na szlaku autostrady A4;
- bliskość przejść granicznych ze Słowacją i Ukrainą;
- rozwinięty system kształcenia zawodowego i kierunkowy system kształcenia wyższego;
- aktywność lokalnych instytucji wspierających rozwój gospodarczy;
- dostępność szerokopasmowych sieci światłowodowych.
- działalność instytucji wspierających rozwój gospodarczy, takich jak np. Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A., Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Wśród głównych barier, hamujących rozwój gospodarczy Tarnowa, można wskazać:

- brak szybkiego połączenia drogowego (autostrada) z większymi miastami (Kraków, Rzeszów),
- niewystarczająca liczba terenów przeznaczonych pod inwestycje przemysłowe (zbyt duże rozdrobienie terenów oraz nieuregulowane stany prawne nieruchomości),
- brak dużych kompleksów terenów (przewidzianych pod duże inwestycje),
- brak ośrodków badawczo-rozwojowych (B+R).

Na koniec grudnia 2009 r. w Tarnowie było zarejestrowanych w systemie REGON 10 666 podmiotów gospodarczych. Tym samym, na 10 tys. mieszkańców przypadało 926 podmiotów, co jest niższą wartością niż średnia wartość w województwie.

W strukturze działających przedsiębiorstw dominują podmioty o liczbie pracujących do 9 osób (93,5%), 4,9% przypada na przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób, natomiast przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 50 osób stanowiły 1,6%.

Analizując strukturę przedsiębiorstw w Tarnowie zauważa się, że sektor prywatny stanowi 97% wszystkich podmiotów gospodarczych. Najwięcej firm (75,1%) stanowi własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Prywatna przedsiębiorczość w dużej mierze bazuje na tradycjach miasta i skupia niemal całą sferę usług, handlu i gastronomii. Oprócz firm będących kontynuacją tradycji rodzinnych, powstały w Tarnowie także przedsiębiorstwa prywatne, zupełnie nowe, proponujące bardzo specjalistyczne usługi oraz w coraz większym stopniu prowadzące działalność produkcyjną, w tym również w zakresie nowoczesnych technologii.

Większość przedsiębiorstw funkcjonujących w mieście prowadziła działalność usługową rynkową. Największym zainteresowaniem przedsiębiorców cieszyła się działalność handlowa (32,6%) oraz obsługa nieruchomości i firm (15,6%). Wiele przedsiębiorstw prowadziło działalność związaną z pośrednictwem finansowym (10,9%) lub budownictwem (10,5%).

Do największych firm w Tarnowie należały:

- pod względem uzyskanych przychodów:
  - Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A.
  - Poldim S.A.
  - Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A, Karpacki Oddział Obrotu Gazem w Tarnowie - Gazownia Tarnowska
  - ABM Solid S.A.
  - Fritar S.A.
  - Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
  - Tarnowskie Wodociągi Sp. z o.o.

- pod względem zatrudnienia:
  - Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A (2 130 osób),
  - Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza w Tarnowie (1 732 osoby),
  - Fabryka Silników Elektrycznych TAMEL S.A. (908 osób),
  - ABM Solid S.A. (792 osoby),
  - Specjalistyczny Szpital im. Edwarda Szczeklika w Tarnowie (761 osób),
  - Poldim S.A. (592 osoby),
  - Enion Grupa Turon Polska Energia S.A. (445 osób).

Wśród firm z kapitałem zagranicznym, biorąc pod uwagę stan zatrudnienia w Tarnowie, największe są:

- Fabryka Silników Elektrycznych TAMEL S.A. (873 osób),
- Lenze Polska Sp. o.o. (154 osoby),
- GPL Projekty (67 osób),
- Becker Farby Przemysłowe Sp. z o.o. (43 osoby).

Rozwój gospodarki i przedsiębiorczości jest jednym z priorytetów władz Tarnowa, które od kilku lat podejmują działania mające na celu wspieranie rozwoju, zarówno małych, jak i dużych podmiotów gospodarczych oraz przygotowywanie terenów pod nowe inwestycje, a także stworzenie jak najlepszego klimatu gospodarczego w mieście, gwarantującego inwestorom atrakcyjne warunki do lokowania w nim swojego kapitału.

Znaczny udział w tworzeniu dogodnych warunków do lokalizacji i rozwoju przedsiębiorstw na terenie Tarnowa ma Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A., zarządzający obecnie Specjalną Strefą Ekonomiczną, będącą Podstrefą Krakowskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Wyniki obserwacji pozwalają sądzić, że dalszy rozwój stref aktywności gospodarczej, zwłaszcza w połączeniu ze wsparciem dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy ma swoje ekonomiczne uzasadnienie.

Uruchomienie w Tarnowie tego typu obszarów inwestowania, umożliwiających transfer innowacji i nowoczesnych technologii, nie tylko wzmocni już istniejący korzystny klimat inwestycyjny, ale będzie przede wszystkim szansą na istotne podniesienie konkurencyjności tarnowskiej gospodarki.

RYNEK PRACY

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2009 r. w Tarnowie pracujących było 41 718 osób, z czego 21 631 pracowało w podmiotach sektora prywatnego. Restrukturyzacja lokalnej gospodarki sprawiła, że od 2007 r. liczba pracujących w sektorze prywatnym przewyższa liczbę pracujących w sektorze publicznym.

Dominuje zatrudnianie w przemyśle i budownictwie (ponad 15,5 tys. osób), niemniej relatywnie (w stosunku do innych miast w województwie) wysoka liczba osób pracuje w sektorach związanych z usługami nierynkowymi (11,7 tys. osób). Taka struktura może świadczyć zarówno o wiodącej roli miasta w stosunku do jego otoczenia (administracja, szkolnictwo, ochrona zdrowia), ale z drugiej strony, o pewnym niedoborze działalności przemysłowych i usług rynkowych.

Przeciętne zatrudnienie wynosiło w 2009 r. 36 903 osób, z czego blisko 55% stanowiło zatrudnienie w sektorze publicznym.

W 2009 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Tarnowie wynosiło 2872 zł (w województwie – 3058 zł). W sektorze prywatnym przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło 2363 zł, natomiast w sektorze publicznym 3 300 zł.

Wg analiz GUS, obserwuje się duże zróżnicowanie przeciętnego wynagrodzenia w poszczególnych sekcjach PKD – rozpiętość w odchyleniu przeciętnego wynagrodzenia w stosunku do średniej płacy w Tarnowie wyniosła w 2009 r. ponad 95 punktów procentowych. Najwyższą średnią płacę odnotowano w sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 4 319 zł (150,4% średniej płacy w mieście), najniższą w sekcji „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca” – 1 573 zł (ok. 55% średniej płacy w mieście).

Na koniec grudnia 2010 r. bez pracy pozostawało 5 358 osób, co w porównaniu do roku poprzedniego dało przyrost liczby bezrobotnych o 153 osoby. Stopa bezrobocia na koniec 2010 r. w stosunku do końca 2009 r. wzrosła o 0,1 punktu procentowego i wyniosła 9,4%, plasując tym samym Tarnów na czwartej pozycji w województwie, licząc od najniższego poziomu tego wskaźnika (średnia stopa bezrobocia w Małopolsce wynosiła 10,4%), była też niższa niż średnia stopa bezrobocia dla Polski (12,3%).

W strukturze osób bezrobotnych dominują osoby o relatywnie niskim poziomie wykształcenia. W Tarnowie na koniec 2009 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1,4 tys.), policealnym, średnim zawodowym (1,2 tys.) oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (1,1 tys.). Stosunkowo nieliczną grupę bezrobotnych (0,8 tys.) stanowiły osoby z wykształceniem wyższym.

Na koniec 2010 roku wśród bezrobotnych największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (1 640 osób) oraz młodsze, w wieku 18-24 (1 211 osób).

W porównaniu do 2009 r., na koniec 2010 r. wzrósł odsetek bezrobotnej młodzieży o 0,8 punktu procentowego, do poziomu 22,6%, natomiast zmniejszył się odsetek osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia, o 0,2 punktu procentowego – do poziomu 20%.

Sytuacja taka może świadczyć o niedostosowaniu kwalifikacji zawodowych osób poszukujących pracy do oczekiwań pracodawców. Uwidacznia się to szczególnie w grupie absolwentów szkół średnich i wyższych i wymaga weryfikacji programów i kierunków kształcenia.

Wśród bezrobotnych mieszkańców Tarnowa nadal przeważały kobiety. W stosunku do 2009 r. liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 231, a mężczyzn spadła o 78.

Na koniec 2010 r. w rejestrze osób bezrobotnych figurowało:

- 3 027 kobiet, tj. 56,5% ogółu bezrobotnych,
- 2 331 mężczyzn, tj. 43,5% ogółu bezrobotnych.

W 2010 r. znacząco wzrosła liczba ofert pracy. Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie pozyskał 4 832 oferty pracy i stażu od pracodawców z terenu Tarnowa (z całego regionu 7 504 oferty) i było to o 1 032 ofert więcej aniżeli w 2009 r. (dynamika 127,2%).

Wzrost liczby ofert pracy spowodowany był głównie wzrostem ofert niesubsydiowanych, tworzonych w oparciu o środki finansowe pracodawców bez wsparcia środków publicznych (wzrost o 51%). Oferty subsydiowane wzrosły o 8%.

Wzrosła liczba osób bezrobotnych podejmujących zatrudnienie. W 2010 r. 3 107 osób bezrobotnych z Tarnowa podjęło zatrudnienie i było to o 343 więcej niż rok wcześniej.

Zanotowano 12% wzrost liczby osób bezrobotnych rozpoczynających działalność gospodarczą. W 2010 r. 379 bezrobotnych mieszkańców Tarnowa podjęło działalność gospodarczą, w tym 283 osoby skorzystały z dotacji udzielanej przez Powiatowy Urząd Pracy na uruchomienie własnej działalności.

Aktywne działania Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie podejmowane w 2010 r. spowodowały pozyskanie wysokich środków finansowych z Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego na aktywizację bezrobotnych w kwocie przekraczającej 36 mln zł. Środki te pozwoliły objąć wsparciem większą grupę bezrobotnych mieszkańców Tarnowa, m. in.:

- zaktywizowano 1 722 osoby bezrobotne z Tarnowa tj. o 86 osób więcej niż w roku poprzednim,
- zwiększyła się liczba bezrobotnych mieszkańców Tarnowa, którzy podjęli działalność gospodarczą na własny rachunek korzystając z dotacji na rozpoczęcie działalności z 248 w 2009 r. do 283 w 2010 r.,
- zwiększyła się liczba stanowisk pracy dla osób bezrobotnych, na doposażenie których pracodawcy otrzymali refundację kosztów z 144 w 2009 r. do 192 w 2010 r.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Ochrona zdrowia

Sytuacja zdrowotna ludności z terenu miasta Tarnowa i powiatu tarnowskiego nie odbiega znacząco od ogólnych trendów chorobowości, zachorowalności i zgonów występujących w skali kraju oraz w skali województwa małopolskiego.

Do najważniejszych problemów zdrowotnych mieszkańców miasta zaliczyć należy:

- choroby układu krążenia, w tym udary mózgu stanowiące od lat dominującą przyczynę umieralności (49% zgonów), zachorowalności i chorobowości. Choroby te są najważniejszą przyczyną hospitalizacji.
- choroby nowotworowe, stanowiące drugą co do wielkości przyczynę zachorowalności i zgonów osób dorosłych (28% zgonów)
- urazy i zatrucia, które ze względu na częstość występowania i wysoki stopień inwalidztwa stanowią istotny problem zdrowotny (6% zgonów).

Kolejnymi najczęściej wykrywanymi schorzeniami są cukrzyca, a także choroby układu mięśniowo-stawowego, choroby układu nerwowego oraz choroby tarczycy i choroby psychiczne.

Miasto Tarnów podobnie jak subregion tarnowski charakteryzują stosunkowo niskie współczynniki umieralności, co świadczy o nieco korzystniejszej sytuacji zdrowotnej populacji tego regionu oprócz chorób nowotworowych

W Tarnowie funkcjonują dwa publiczne szpitale. W 2009 r. miasto dysponowało 1 063 łózkami szpitalnymi, a współczynnik liczby łóżek na 10 tys. ludności wynosił 92,3 (w 2000 r. w tarnowskich szpitalach było 957 łóżek, wskaźnik liczby łóżek na 10 tys. ludności wynosił 79,2). Pomoc w zakresie transportu osób wymagających opieki medycznej świadczy Powiatowa Stacja Pogotowia Ratunkowego i przede wszystkim Szpital Wojewódzki im. Św. Łukasza Szpitalny Oddział Ratunkowy. Należy stwierdzić, że SOR przejmuje główny ciężar zabezpieczenia pacjentów w stanach zagrożenia życia, szczególnie od momentu kiedy w Pogotowiu Ratunkowym zaczęły funkcjonować zespoły podstawowe bez lekarza. SOR i Oddział Okulistyki obejmuje też całodobową opieką pacjentów z urazami oczu.

Analizując szczegółowo wskaźniki liczby łóżek krótkoterminowych i długoterminowych daje się zauważyć, że w mieście i w jego otoczeniu stosunkowo najlepiej zabezpieczone są potrzeby w zakresie opieki krótkoterminowej. Relatywnie gorzej, w stosunku do średnich wojewódzkich, wypada zabezpieczenie potrzeb w zakresie opieki długoterminowej, natomiast występuje zupełny brak zabezpieczenia potrzeb w zakresie opieki psychiatrycznej.

Należy odnotować systematycznie polepszający się stan bazy materialnej tarnowskich szpitali.

W 2010 r. zakończono m.in. realizację zadania pn. „Poprawa jakości oraz bezpieczeństwa leczenia w Specjalistycznym Szpitalu im. E. Szczeklika w Tarnowie”. W efekcie przeprowadzonych w 2010 r. prac oddano do użytku zmodernizowaną Centralną Sterylizację, przeprowadzono modernizację pomieszczeń Oddziału Anestezjologii, jak również doposażono go w nowy sprzęt i aparaturę medyczną. Doposażono także Blok Operacyjny i Pracownię Hemodynamiki.

Zrealizowanie przez szpital tego projektu pozwoliło na dostosowanie objętych nim pomieszczeń (i wyposażenia) do wymogów jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej. W wyniku realizacji projektu poprawie uległa również jakość oraz bezpieczeństwo świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital.

Ciąglej poprawie ulega także jakość i zakres usług świadczonych przez Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie, będący największą placówką leczenia zamkniętego we wschodniej części Województwa Małopolskiego.

W 2005 r. w szpitalu tym uruchomiony został Oddział Rehabilitacji oraz Ośrodek Leczenia Uzależnień i Współzależnienia, natomiast od 2007 r. funkcjonuje Poradnia Chirurgii Naczyniowej oraz Gabinet Zdrowia Psychicznego. W 2008 r. w strukturach szpitala utworzono Specjalistyczną Poradnię Konsultacyjną Rehabilitacyjną.

Działający w szpitalu od 2008 r. Zakład Radioterapii z Oddziałem Radioterapii, wraz z Oddziałem Onkologii Klinicznej z Pododdziałem Chemioterapii, Poradnią Onkologiczną i Poradnią Radioterapii tworzą Tarnowski Ośrodek Onkologiczny, stanowiący największą placówkę kompleksowego leczenia onkologicznego dla pacjentów wschodniej części Województwa Małopolskiego i zachodniej części Województwa Podkarpackiego. W Szpitalu Wojewódzkim im. Św. Łukasza w latach 2010-2011 uruchomiono rezonans magnetyczny, nowy tomograf komputerowy (wielorzędowy) oraz aparat rtg do zdjęć klasycznych. Uruchomiono Pracownię Medycyny Nuklearnej z nowoczesnym sprzętem SPECT/CT Symbia. Poszerzono także działalność Tarnowskiego Ośrodka Onkologicznego o brachyterapię oraz zakupiono symulator TK ze wsparciem funkcjonalnym SPECT. Poszerzono również Ośrodek Leczenia Uzależnień i Współzależnienia o dodatkowe 12 łóżek wraz z salami terapii i psychoterapii. Ponadto, zwiększono liczbę dostępnych świadczeń w Poradni Leczenia Uzależnień i Współzależnienia (o 30%) i Oddziału Dziennego Leczenia Uzależnień i Współzależnienia (o 20%).

Na przełomie 2010/2011 przeprowadzono całkowity remont Oddziału Chorób Wewnętrznych i Ostrego Zatrucia.

Specjalistyczne oddziały tarnowskich szpitali zabezpieczają potrzeby nie tylko mieszkańców miasta i powiatu tarnowskiego, ale również mieszkańców powiatów brzeskiego, bocheńskiego i dąbrowskiego. Z ich usług korzystają także mieszkańcy zachodniej części województwa podkarpackiego.

Od 2000 r. notuje się spadek liczby lekarzy. W 2009 r. według podstawowego miejsca pracy pracowało w Tarnowie 458 lekarzy, podczas gdy w 2000 r. liczba ta kształtowała się na poziomie 564 lekarzy.

W 2008 r. według podstawowego miejsca pracy było zatrudnionych w Tarnowie 1 211 pielęgniarek oraz 160 położnych.

W 2009 r. działało w Tarnowie 58 aptek oraz 58 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Na liczbę placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej składają się: zakłady opieki zdrowotnej – 40 (z których 85% to placówki niepubliczne) oraz 18 lekarzy prowadzących praktyki lekarskie w zakresie usług finansowanych ze środków publicznych.

Mając na względzie potrzebę dbania o podnoszenie stanu zdrowotnego mieszkańców Tarnowa, miasto aktywnie wspiera realizację programów zdrowotnych. Realizatorami tych programów były publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej wybrane w drodze konkursu. Ze świadczeń zrealizowanych w ramach programów zdrowotnych na przestrzeni 2010 r. skorzystało w sumie około 5 900 osób (w 2009 r. - 5 290 osób).

Równolegle, w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi, część zadań z zakresu ochrony zdrowia zostało zlecone stowarzyszeniom (w 2010 r. - 12 programów). Programami edukacyjno-rehabilitacyjnymi realizowanymi we współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi, wspieranymi ze środków budżetowych Gminy Miasta Tarnowa, w 2010 r. objętych zostało 730 mieszkańców Tarnowa (w 2009 r. ponad 660 osób).

Pomoc społeczna

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Zadania pomocy społecznej w mieście Tarnowie wykonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowie. Ośrodek wykonuje zadania z zakresu pomocy społecznej własne i zlecone gminie, własne i zlecone powiatowi oraz zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w mieście wynosiła w 2010 r. 8 760 osób. Tym samym udział beneficjentów systemu w ogóle ludności miasta wyniósł 7,6% i utrzymywał się na porównywalnym poziomie lat poprzednich.

Najliczniejszą grupę wśród mieszkańców miasta korzystających ze wsparcia MOPS-u w 2010 roku stanowiły charakteryzujące się niskim poziomem dochodów rodziny dotknięte problemami bezrobocia i ubóstwa. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach.

W 2010 r. najczęstszymi przyczynami przyznawania pomocy społecznej w Tarnowie było bezrobocie i długotrwała lub ciężka choroba. Liczba osób korzystających ze wsparcia MOPS-u z powodu bezrobocia wynosiła 5 310 i była wyższa niż latach 2008-2009, natomiast z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby - 3 086.

Ważnymi przyczynami udzielania pomocy były również niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MOPS-u z tych powodów wyniosła w 2010 r.: niepełnosprawność: 3 096, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego: 2 157.

Istotną przyczyną świadczenia pomocy społecznej w Tarnowie stanowiła także potrzeba ochrony macierzyństwa. Liczba osób w rodzinach, które zgłaszały tę potrzebę wyniosła w 2010 r. 1 548.

W 2010 r. najczęściej udzielaną formą pomocy mieszkańcom Tarnowa była pomoc finansowa, głównie w postaci zasiłków celowych i w naturze, zasiłków stałych, okresowych oraz posiłku. Liczba osób w rodzinach objętych tym rodzajem wsparcia wynosiła 8 760. Istotną formą pomocy była także pomoc rzeczowa, której udzielono 4 759 osobom.

Domy pomocy społecznej

Osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domach pomocy społecznej.

Na terenie miasta funkcjonują cztery domy pomocy społecznej, w tym dwa niepubliczne, realizujące zadania na zlecenie Gminy Miasta Tarnowa. Są to:

- Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Somatycznie Chorych im. św. Brata Alberta - posiada 164 miejsca, całodobową opiekę, zaspokaja potrzeby bytowe, opiekuńcze, wspomagające, edukacyjne, społeczne i religijne. Według stanu na koniec 2010 r. w Domu przebywało 157 osób.
- Dom Pomocy Społecznej w Tarnowie - zapewnia całodobową opiekę, rehabilitację i uczestnictwo w zajęciach terapeutycznych osobom w podeszłym wieku. Dom dysponuje 87 miejscami. Na koniec 2010 r. liczba mieszkańców wynosiła 83 osoby.
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych Intelktualnie w Tarnowie - prowadzony jest przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo, oferuje 80 miejsc. Dom zapewnia całodobową opiekę dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym intelektualnie, często leżącym lub poruszającym się na wózkach inwalidzkich. Na koniec 2010 r. liczba mieszkańców wynosiła 70 osób.
- Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie w Tarnowie - prowadzony jest przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym. Dzięki niewielkiej liczbie Dom funkcjonuje na warunkach zbliżonych do domu rodzinnego. Dom zapewnia całodobową opiekę i uczestnictwo w zajęciach rehabilitacyjno-terapeutycznych osobom dorosłym niepełnosprawnym intelektualnie. Na koniec 2010 r. w Domu przebywało 17 osób.

Na terenie miasta Tarnowa funkcjonuje także Środowiskowy Dom Samopomocy im. św. Kingi prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu. Placówka ma charakter ośrodka wsparcia dziennego; zapewnia opiekę dzienną, rehabilitację oraz naukę i uczestnictwo w terapii zajęciowej. W 2010 r. z jego usług skorzystało 65 osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Inne jednostki i instytucje pomocy społecznej

Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy – ośrodek jest jedyną w Tarnowie i regionie placówką całodobowej pomocy i interwencji psychologiczno-socjalnej. Placówka udziela pomocy prawnej, psychologicznej i socjalnej osobom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, przede wszystkim uwięzionym w przemoc domową. Łączna liczba przeprowadzonych interwencji w 2010 r. wyniosła 3 330, pomocy udzielono 1 593 osobom. Z całodobowej opieki w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy, z prowadzonym jednocześnie programem terapeutycznym, skorzystało 54 osoby, w tym 23 matki i 31 dzieci.

Dom Dziecka Nr 1 im. Janusza Korczaka - jest publiczną placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego przeznaczoną dla 30 dzieci. Jako placówka socjalizacyjna zapewnia dziecku w szczególności całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne i religijne. W 2010 r. w Domu przebywało łącznie 34 dzieci w wieku 6-18 lat, 1 wychowanek został przywrócony do rodziny naturalnej, 1 przeniesiono do innej placówki, 1 do rodziny zastępczej, 4 wychowanków usamodzielniono się.

Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przyjazny Dom” - Na mocy uchwały Rady Miejskiej w Tarnowie jednostce budżetowej o nazwie Dom Dziecka Nr 2 w Tarnowie nadano nazwę Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przyjazny Dom” w Tarnowie. Jest to placówka

wykonująca zadania przewidziane dla placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego i typu socjalizacyjnego. „Przyjazny Dom” dysponuje 10 miejscami dla dzieci do 5. roku życia przygotowywanych do adopcji. W ramach realizacji zadań przewidzianych dla placówki typu socjalizacyjnego, posiada 20 miejsc dla dzieci od 6. roku życia. WPOW „Przyjazny Dom” w 2010 r. objęła opieką 48 wychowanków, w tym 22 dzieci wymagających specjalistycznej opieki (7 dzieci posiadało orzeczonego stopień niepełnosprawności). Po uregulowaniu sytuacji prawnej, 8 dzieci zostało adoptowanych, 2 dzieci na stałe powróciło do rodziny biologicznej, 5 dzieci zostało umieszczonych w rodzinach zastępczych, 1 dziecko zostało przeniesione do innej placówki.

Pogotowie Opiekuńcze - to koedukacyjna placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego, jedyna w regionie placówka diagnostyczno-kwalifikacyjna, obejmująca całodobową opieką dzieci w wieku 11-18 lat. Dysponuje 30 miejscami. Dzieci przyjmowane są do placówki na podstawie postanowień sądów rodzinnych lub prośby rodziców. Są to najczęściej dzieci sprawiające różnorodne problemy wychowawcze lub też dzieci, których sytuacja życiowa wymaga interwencji z zewnątrz. W 2010 r. Pogotowie Opiekuńcze w Tarnowie objęło całkowitą opieką 122 dzieci i młodzieży.

Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy - jest jednostką budżetową Gminy Miasta Tarnowa, świadcząca pomoc psychologiczną i pedagogiczną w rozwiązywaniu różnorodnych problemów życiowych i trudności wychowawczych dla rodzin adopcyjnych i zastępczych, placówek rodzinnych i rodzin wychowujących własne dzieci. W 2010 r. zgromadził szczegółowe informacje o 25 dzieciach zgłoszonych do zastępczych rodzinnych form opieki i wychowania, z których 24 zakwalifikował do adopcji. Ośrodek pozyskał 61 osób do sprawowania zastępczej opieki rodzinnej, przeprowadził szkolenia dla 94 osób, w tym dla 33 kandydatów na rodziców adopcyjnych, 15 dla kandydatów na rodziców zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem oraz 46 osób pełniących funkcję rodziny zastępczej.

Dom Dziennego Pobytu - jest jednostką świadcząca usługi opiekuńcze i rekreacyjno-kulturalne osobom, które ze względu na wiek, stan zdrowia i sytuację życiową wymagają pomocy oraz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W 2010 r. z usług Domu Dziennego Pobytu w Tarnowie korzystało 51 osób.

Izba Wyrzeźwień - W 2010 r. w Izbie Wyrzeźwień zatrzymano do wyrzeźwienia 3 894 osób, w tym 31 nieletnich. Nie przyjęto do wyrzeźwienia 144 osób, z czego 45 osób skierowano do szpitala z uwagi na zagrożenie życia. 77,84% zatrzymanych do wyrzeźwienia stanowiły osoby niepracujące (łącznie z nieletnimi). Największą liczbę stanowiły osoby w przedziale wieku 30-49 lat (1 971 zatrzymań). 1 082 zatrzymań dotyczyło osób bezdomnych.

Młodzieżowy Ośrodek Rozwoju Społecznego Stowarzyszenia Siemacha – z usług ośrodka korzystają dzieci i młodzież w szczególności wymagająca oddziaływań psychokorekcyjnych lub terapii psychologicznej, pedagogicznej, dzieci z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo. Ośrodek oferuje m.in. pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, pomoc w sytuacjach kryzysowych, szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych, indywidualne oddziaływanie psychokorekcyjne.

Dom dla Bezdomnych Mężczyzn Caritas Diecezji Tarnowskiej – z usług Domu korzystają osoby bezdomne znajdujące się na terenie miasta Tarnowa oraz osoby o najniższym statusie materialnym, które nie są w stanie samodzielnie zabezpieczyć sobie oraz rodzinie podstawowych środków do życia. W roku 2010 z kompleksowej pomocy udzielanej na terenie Domu skorzystało w sumie 491 osób bezdomnych.

Noclegowania Fundacji „Kromka Chleba” – noclegownia oferuje opiekę nad osobami wykluczonymi społecznie. W roku 2010 Fundacja objęła wsparciem ok. 70 osób bezrobotnych i bezdomnych oraz ok. 200 emerytów i rencistów.

Warsztaty Terapii Zajęciowej – na terenie Tarnowa funkcjonują trzy tego typu ośrodki. Z ich usług korzystają osoby upośledzone umysłowo, niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym i znacznym posiadające orzeczenie o umiarkowanym i znacznym stopniu. Warsztaty oferują m.in. rehabilitację społeczną i zawodową, terapię zajęciową, naukę samodzielności i zaradności.

Edukacja

Tarnów pełni funkcję ponadregionalnego ośrodka edukacji. System oświaty w Tarnowie obejmuje 142 szkoły i placówki oświatowe, zarówno publiczne, jak i niepubliczne (liczba tych ostatnich z roku na rok się zwiększa).

Gmina Miasta Tarnowa jest organem prowadzącym dla 78 szkół i placówek oświatowych publicznych, do których należą:

- Przedszkola - 28
- Szkoły i zespoły szkół - 43
- Poradnie - 2
- Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy - 1
- Bursa Międzyszkolna - 1
- Pałac Młodzieży - 1
- Tarnowskie Centrum Kształcenia Praktycznego - 1
- Tarnowskie Centrum Edukacji - 1

W mieście funkcjonuje 64 szkół i placówek oświatowych niepublicznych. Na liczbę tą składają się:

- Punkt przedszkolny - 1
- Przedszkola - 7
- Oddziały przedszkolne przy szkołach - 2
- Szkoły podstawowe - 4
- Gimnazja - 6
- Licea ogólnokształcące dla młodzieży - 1
- Technika dla młodzieży - 1
- Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży - 2
- Licea ogólnokształcące dla dorosłych - 6
- Uzupełniające licea ogólnokształcące - 4
- Niepubliczne technika dla dorosłych - 1
- Szkoły policealne - 27
- Bursy dla młodzieży - 2

Istniejąca w mieście oferta edukacyjna daje możliwość znalezienia swojego miejsca uczniom zdolnym i słabszym, solidnie przygotowuje do podjęcia studiów wyższych, zabiega o wyrównanie szans edukacyjnych. Oferuje także szereg specjalistycznych propozycji dzieciom i młodzieży, wymagającym różnych form kształcenia specjalnego, jak również pomaga ukończyć szkołę i zdobyć zawód uczniom ze środowisk zaniedbanych czy patologicznych.

W 2010 r. w tarnowskich szkołach publicznych kształciło się 20 762 uczniów. Należy podkreślić, że tarnowskie szkoły ponadgimnazjalne cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży mieszkającej poza miastem (65% wszystkich przyjętych uczniów).

Liczba uczniów wg typów jednostek oświatowych publicznych kształtowała się następująco:

- szkoły ponadgimnazjalne - 11 512
- gimnazja - 3 326
- szkoły podstawowe - 5 924
- przedszkola - 3 309

W szkołach niepublicznych kształciło się w 2010 r. średniomiesięcznie 5 600 uczniów.

Zmniejszająca się od kilku lat liczba uczniów związana jest głównie z niżem demograficznym. Szacuje się, że zjawisko to będzie miało przez najbliższe lata tendencję rosnącą, zwłaszcza w szkołach ponadgimnazjalnych.

Efekty kształcenia w tarnowskich szkołach należy uznać za pozytywne. Wyniki testów przeprowadzanych wśród uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich są wyższe w większości przypadków niż średnie wojewódzkie. W 2010 r. wyniki te kształtowały się następująco:

- szkoły podstawowe: średnia punktowa wyniosła 26,3 (25,6 - województwo)
- gimnazja – część humanistyczna: średnia punktowa wyniosła 32,56 (31,26 - województwo)
- gimnazja – część matematyczno-przyrodnicza: średnia punktowa wyniosła 25,62 (24,81 - województwo)
- licea – matura: zdawalność wyniosła 93% (80,8% - województwo)

W Tarnowie od kilkunastu lat aktywnie rozwijane jest kształcenie zawodowe. Podejmowane działania mają na celu nie tylko poprawienie stanu bazy materialnej, ale również podniesienie kwalifikacji nauczycieli. Uruchamiane są nowe kierunki kształcenia tak, by w jak najlepszym stopniu były one dostosowane do zmian zachodzących na rynku pracy. Czynnikiem wymagającym uwagi jest większa elastyczność miejskiego systemu kształcenia zawodowego w reakcji na tempo zmian zachodzących w otoczeniu.

W 2010 r. w tarnowskich jednostkach oświatowych zatrudnionych było 2 729 nauczycieli (etaty kalkulacyjne), w tym 15 etatów kalkulacyjnych przyznanych na nauczania indywidualne. Spośród zatrudnionych nauczycieli 80% stanowią nauczyciele posiadający stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego i dyplomowanego.

Obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego realizowało w 2010 r. 904 dzieci 6-letnich i 915 dzieci 5-letnich w 28 przedszkolach publicznych.

Do przedszkoli niepublicznych, dwóch szkół społecznych, jednego przedszkola specjalnego oraz jednego punktu przedszkolnego w 2010 r. uczęszczało średniomiesięcznie 377 dzieci (w 2009 r.– 352).

W 2010 r. (podobnie jak w latach poprzednich) odnotowano bardzo duże zainteresowanie mieszkańców Tarnowa usługami świadczonymi przez żłobki. W 2010 roku żłobki dysponowały 310 miejscami. Mając na względzie konieczność poprawy stanu technicznego obiektów dla najmłodszych dzieci, wykonano prace inwestycyjno-remontowe w 5 żłobkach.

System edukacyjny Tarnowa stawia na ludzi młodych. Dzięki silnie rozwijającym się uczelniom wyższym młodzież może zdobywać wiedzę w miejscu zamieszkania, a szkolnictwo wyższe ma coraz

większy wpływ na życie i obraz miasta. W 2010 r. liczba tarnowskich studentów wynosiła 9 503 osób. Władze miasta wspierają projekt utworzenia na bazie istniejących uczelni Akademii Tarnowskiej oraz uruchomienia kształcenia artystycznego na poziomie wyższym.

Liczba studentów tarnowskich szkół wyższych w poszczególnych uczelniach kształtowała się następująco:

▪ Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa	- 4 977
▪ Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna	- 2 631
▪ Wyższa Szkoła Biznesu - National Louis University w Nowym Sączu, Wydział Zamiejscowy w Tarnowie	- 754
▪ Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie Wydział Zamiejscowy w Tarnowie	- 85
▪ Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Tarnowie	- 552
▪ Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie	- 116
▪ Małopolska Szkoła Wyższa w Brzesku Wydział Nauk Stosowanych w Tarnowie	- 184
▪ Wyższe Seminarium Duchowne	- 204

Kultura

Tarnów to bardzo prężny ośrodek kulturalny - ze znakomitymi tradycjami i z ugruntowaną pozycją na kulturalnej mapie Polski. Tarnów to miasto wydarzeń kulturalnych, imprez plenerowych, kameralnych, prezentacji plastycznych.

W Tarnowie mają miejsce ważne, ogólnopolskie i międzynarodowe, wydarzenia artystyczne, które na stałe wpisały się w kalendarz kulturalny miasta. Są to m.in.:

- Tarnowska Nagroda Filmowa,
- Ogólnopolski Festiwal Komedii „TALIA”,
- Art-Fest,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Dozwolone do 21”,
- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Odnalezionej,
- Ogólnopolski Festiwal Laureatów Konkursów Muzycznych „Tydzień Talentów”,
- Tarnów International Jazz Contest.

Kalendarz imprez stałych jest wzbogacony corocznie licznymi imprezami tematycznymi i masowymi. Ten nieprzerwany ciąg przedsięwzięć kulturalnych w Tarnowie zapewniają liczne instytucje kultury obecne w mieście, wśród których można wyróżnić:

Tarnowskie Centrum Kultury, które w 2010 r. zorganizowało:

- 2 775 spotkań edukacyjnych i zajęć stałych (z udziałem 436 osób),
- 35 koncertów i imprez kabaretowych (9 194 widzów),
- 10 wystaw (4 824 odwiedzających),
- 27 imprez filmowych (3 977 uczestników),
- 1 352 seanse w kinie „Marzenie” (112 625 widzów),
- 16 imprez współorganizowanych (15 435 uczestników).

W 2010 r. Tarnowskie Centrum Kultury dokonało kilku znaczących inwestycji, które wpłynęły na jakość i komfort klientów. Wśród nich wymienić należy zakup projektora cyfrowego umożliwiającego wyświetlanie filmów w najnowszej technologii 3D oraz remont siedzeń na widowni w Kinie „Marzenie”.

Ogółem w przedsięwzięciach organizowanych przez Tarnowskie Centrum Kultury wzięło udział 146 491 osób.

Miejską Bibliotekę Publiczną - lokalne centrum informacji, edukacji i kultury obsługuje czytelników poprzez sieć 11 filii i 8 oddziałów udostępniania zbiorów oraz wykonuje zadania biblioteki powiatowej dla powiatu ziemskiego obejmując zasięgiem działania 16 bibliotek gminnych i ich filii (łącznie 64 placówki). Biblioteka prowadzi 12 Telecentrów z dostępem do Internetu, wyposażonych w 4 komputery, skaner, drukarkę, faks, kserokopiarke i bindownicę.

W 2010 r. z usług telecentrów skorzystało łącznie 24 579 osób. Z innych stanowisk internetowych skorzystało 1 795 osób. Na swoim serwerze MBP udostępnia katalogi własne oraz bibliotek szkół wyższych Tarnowa. W 2010 r. zakupiono 2 646 książek i 108 audiobooków, prenumerowano 96 tytułów czasopism. W wypożyczalniach zarejestrowano 27 400 czytelników, wypożyczono na zewnątrz: 414 399 książek, 10 410 czasopism bieżących, 34 251 kaset książki mówionej, 119 płyt CD, 369 audiobooków. W czytelnich udostępniono na miejscu: 75 527 książek, 4 607 roczników, 79 458 czasopism, 738 jednostek zbiorów specjalnych. Ogółem zanotowano 214 381 odwiedzin w wypożyczalniach i czytelnich.

Biuro Wystaw Artystycznych - Galeria Miejska – w 2010 r. brała udział w 53 zdarzeniach artystycznych, w tym zorganizowała: 33 wystawy w Tarnowie (we własnej siedzibie i na terenie miasta) oraz 20 wystaw w Polsce (Warszawa, Poznań, Lublin, Świnoujście, Kielce, Gorlice, Szymbark, Nowy Sącz).

Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego - w 2010 r. przygotował 8 premier. Zagrano ogółem 193 spektakle (w tym 31 poza tarnowską sceną), które obejrzało łącznie 25 294 widzów. Działalność teatralną wzbogaciły liczne koncerty, spotkania, konkursy, warsztaty teatralne, wystawy.

W 2011 r. ukończona została duża inwestycja, jaką była modernizacja Tarnowskiego Teatru. W efekcie budynek przeszedł gruntowną modernizację, obejmującą m. in. wprowadzenie zmian funkcjonalnych w układzie pomieszczeń, jak również budowę nowoczesnej, atrakcyjnej architektonicznie i wielofunkcyjnej frontowej części budynku.

Muzeum Okręgowe w Tarnowie - z siedzibą w renesansowej kamienicy na tarnowskim rynku i w Ratuszu (instytucja kultury województwa małopolskiego).

Muzeum Diecezjalne - najstarsze muzeum kościelne w Polsce (założone w 1888 r.) posiadające bezcenne zabytki sztuki sakralnej.

Mościckie Centrum Kultury - instytucja kultury województwa małopolskiego. Placówka w 2010 r. zakończyła remont i zmieniła nazwę na Centrum Sztuki Mościce. Nowoczesne rozwiązania przestrzenne obiektu i jego multimedialne wyposażenie dały w efekcie: 600-osobową salę teatralno-koncertową ze sceną i zapleczem, foyer, salę multimedialną, kameralną salę koncertową, przestrzeń wystawienniczą, sale baletowe, dydaktyczne, kinowe z projektorem cyfrowym. W Centrum Sztuki Mościce funkcjonuje także Kino „Millennium”.

Centrum Paderewskiego Tarnów - Kaśna Dolna - placówka organizuje festiwale i koncerty muzyki kameralnej, w których biorą udział sławy muzyki poważnej z kraju i zagranicy. Niezwykle istotną częścią działalności instytucji jest edukacja młodego pokolenia muzyków - stąd liczne plenery, warsztaty muzyczne i kursy mistrzowskie.

W Tarnowie widoczne jest liczne środowisko plastyczne, którego przedstawiciele wystawiają nie tylko w kraju, ale dali się też poznać za granicą. Prace tarnowskich artystów-plastyków wystawiane były w USA, Niemczech, Belgii, Holandii, Brazylii, Francji.

W Tarnowie działają dwa chóry katedralne o międzynarodowej renomie: chłopięcy „Pueri Cantores Tarnovienses” i dziewczęcy „Puellae Orantes” (w 2010 r. obchodził 25-lecie działalności), Tarnowska Orkiestra Kameralna, Tarnowski Chór Gos.pl., zespół wokalny MONK, Zespół Pieśni i Tańca „Świerczkowiacy”, znane zespoły rockowe m.in. ZIYO i Totentanz.

Tak bogata oferta kulturalna zasługuje na wyróżnienie i rozpowszechnienie nie tylko na rynku lokalnym, ale również krajowym. Mnogość cyklicznych imprez kulturalnych (festiwale, przeglądy, konkursy), organizowanych przez profesjonalne instytucje (i amatorsko – przez dzieci i młodzież ze szkół wszystkich szczebli) świadczy o szerokiej ofercie dla mieszkańców Tarnowa oraz gości.

Sport i rekreacja

W dziedzinie sportu Tarnów jest uznanym regionalnym ośrodkiem sportowym, z którego oferty korzystają również mieszkańcy okolicznych gmin. W mieście rozwija się szereg dyscyplin sportowych, z których w ostatnich latach na arenie krajowej i międzynarodowej najmocniej zaistniał żużel, kolarstwo oraz wspinaczka.

Na terenie miasta istnieje kilkadziesiąt podmiotów działających w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu. W 2010 r. było to:

- 46 uczniowskich klubów sportowych
- 6 ognisk TKKF
- 11 towarzystw sportowych
- 3 związki sportowe
- 23 kluby sportowe
- 2 organizacje działające w zakresie turystyki
- Tarnowski Ośrodek Sportu i Rekreacji

Miasto wspiera rozwój kultury fizycznej finansowo i organizacyjnie na wielu płaszczyznach. Do najważniejszych obszarów wsparcia należą:

- inicjowanie, finansowanie i współorganizowanie wielu imprez sportowych o znaczeniu ponadlokalnym,
- realizacja sportowo-rekreacyjnych zajęć pozalekcyjnych w tarnowskich szkołach,
- realizacja systemu rozgrywek międzyszkolnych tarnowskich szkół w różnych dyscyplinach sportu,
- realizacja programów feryjnego i wakacyjnego wypoczynku dzieci i młodzieży, o charakterze sportowo-rekreacyjnym,
- prowadzenie systemu stypendiów sportowych,
- prowadzenie systemu nagród i wyróżnień dla zawodników, trenerów i działaczy sportowych,
- wspieranie zadań realizowanych w zakresie sportu kwalifikowanego,
- współpraca w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie kultury fizycznej,
- prowadzenie inwestycji w zakresie infrastruktury sportowej, z udziałem środków zewnętrznych.

Oferta Tarnowa systematycznie jest dostosowywana do zmieniającego się, aktywnego stylu życia jego mieszkańców. Tarnowianie mogą korzystać z krytych pływalni, kortów tenisowych, szkółek jeździeckich, lodowisk sztucznych w okresie zimowym, siłowni i klubów fitness oraz boisk sportowych, ścianek wspinaczkowych, ścieżek rowerowych oraz innych obiektów rekreacyjnych.

Mając na uwadze dalszą popularyzację aktywnego trybu życia wśród mieszkańców Tarnowa, za priorytetowe działania na najbliższe lata można uznać:

- dalszą rozbudowę i modernizację miejskiej infrastruktury sportowej,
- podniesienie sprawności psychofizycznej dzieci i młodzieży oraz zapewnienie bezpiecznych i atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu poprzez organizację zajęć i imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych,
- rozwój sportowych talentów, poprzez szkolenie tarnowskiej młodzieży w różnych dyscyplinach sportu,
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród niepełnosprawnych mieszkańców Tarnowa,
- aktywizację sportową studentów tarnowskich uczelni.

Turystyka

Z analiz prowadzonych przez Tarnowskie Centrum Informacji wynika, iż w 2009 roku Tarnów odwiedziło 475 000 osób, w tym 82 000 obcokrajowców. W mieście z noclegów skorzystało w tym okresie ok. 60 000 turystów w tym 9 900 turystów z zagranicy - głównie z Niemiec, Francji i Wielkiej Brytanii.

Opierając się na danych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego można przyjąć, że turyści wydali w mieście ok. 157,5 mln zł, z czego 54 mln zł zostało wydatkowane przez turystów zagranicznych.

Mimo, że w porównaniu do 2008 r., w 2009 r. globalna liczba turystów się nie zmieniła, to widoczny jest jednak spadek ilości turystów zagranicznych o ok. 10-15%. Jest to tendencja ogólnoswiatowa spowodowana m.in. kryzysem gospodarczym. Za optymistyczny należy natomiast uznać fakt, że liczba obcokrajowców, którzy do Tarnowa i regionu zawitali, statystycznie wydłużyła pobyt.

Baza noclegowa

Tarnowskie obiekty noclegowe oferują relatywnie niewielką liczbę miejsc noclegowych. Według danych Tarnowskiego Centrum Informacji liczba łóżek dostępnych dla turystów, z uwzględnieniem obiektów sezonowych oraz oferujących mieszkania dla pracowników i studentów, wynosi 1004¹.

Z analiz miejsc noclegowych w Tarnowie wynika, iż w mieście są zaledwie dwa obiekty, które są w stanie przyjąć jednorazowo zorganizowaną grupę podróżującą dwoma autokarami (hotele: Cristal Park i Tarnovia). Ogranicza to znacząco możliwość pozyskania turystów, klientów biur turystycznych, dla których nocleg w Tarnowie mógłby być alternatywą dla droższego Krakowa.

Baza gastronomiczna w Tarnowie

Wśród lokali gastronomicznych dominują lokale oferujące dania typu "fast food", lokale o niewielkiej powierzchni, bez obsługi kelnerskiej. Zlokalizowane są najczęściej w ciągach komunikacyjnych, łatwo dostępne dla turystów.

Osobną kategorię stanowią lokale oferujące tradycyjne dania kuchni polskiej, których większość stanowią dawne bary mleczne. Ceny oraz jakość serwowanych potraw stanowią alternatywę dla przygotowania posiłków w domach, spełniając funkcję m.in. stołówek studenckich.

Restauracje z pełną obsługą kelnerską to najbardziej ekskluzywna część bazy gastronomicznej. Oferują głównie dania kuchni polskiej oraz wybór potraw kuchni świata. Funkcjonują także lokale z przewagą jednego typu kuchni, przede wszystkim chińskiej, lecz także indyjskiej i rosyjskiej. Niestety, jedyna restauracja oferująca oryginalne dania kuchni romskiej zlikwidowała działalność.

---

¹ Należy zaznaczyć, że występują tutaj różnice pomiędzy danymi TCI, a tymi przedstawianymi przez GUS – w oficjalnych informacjach pojawiają się dane pomiędzy 550 a 600 łóżek.

W 2009 roku aktywność restauracji walczących o pozyskanie klientów oraz budowę wizerunku nie malała. Świadczy o tym coraz bardziej zróżnicowane menu oraz kuchnie prowadzone przez wysokiej jakości specjalistów z doświadczeniem zdobywanym w renomowanych polskich restauracjach. Niektórzy właściciele lokali gastronomicznych inwestują w absolwentów tarnowskiej szkoły gastronomicznej, sponsorując ich dodatkowe szkolenia, udziały w ogólnopolskich konkursach oraz dając im zatrudnienie.

Restauratorzy współpracują także z ludźmi kultury, umożliwiając im prezentację swoich prac oraz angażując się w projekty artystyczne. Dzięki temu funkcjonują cykliczne imprezy, kojarzone jednoznacznie z lokalem. Tego typu działania stanowią dodatkowy magnes dla turystów poszukujących unikatowych miejsc.

Ważną, szczególnie w przypadku turystów młodych, cechą specyficznego tarnowskiego klimatu jest koncentracja pubów i kawiarenek w obrębie starego miasta. Są to zarówno lokale typowo barowe, jak i takie, które w swojej ofercie mają różnego rodzaju ofertę rozrywkową – od imprez z DJ'ami, przez karaoke, po występy zapraszanych zespołów zarówno miejscowych, jak i przyjezdnych.

Dostępność komunikacyjna miasta w kontekście ruchu turystycznego

Połączenia drogowe Tarnowa, szczególnie w kierunku północ – południe, są niedrożne. Istniejące drogi są nieprzystosowane do rzeczywistego natężenia ruchu, a jakość ich nawierzchni stwarza zagrożenie dla użytkowników. Najgorzej przedstawia się sytuacja na drodze krajowej nr 73 w kierunku Kielc i Warszawy. Zła nawierzchnia oraz brak poboczy sprawiają, że, poza kierowcami ciężarówek, niewielu kierowców wybiera tę trasę jako najkrótsze połączenie ze stolicy Polski na południe Europy.

Znaczącej poprawie uległ komfort podróży do Krakowa, stolicy województwa. Dojazd do rogatek Krakowa nawet w godzinach szczytu zajmuje nie więcej niż 60-70 minut. Jest to głównie zasługa otwartego kolejnego odcinka autostrady. Zakończenie całej inwestycji powinno dodatkowo ułatwić podróżowanie trasą na wschód i zachód.

Z drugiej strony otwarcie autostrady Kraków-Rzeszów może zminimalizować znaczenie Tarnowa. Dwugodzinna podróż pomiędzy stolicami województw może zniechęcać do przystanku w naszym mieście.

Intensywnie rozwija się prywatny transport. Przewoźnicy oferują elastyczne połączenia już właściwie z całym regionem. Poprawiły się połączenia z ważnymi punktami turystycznymi regionu. Mimo to, zarówno turyści krajowi, jak i zagraniczni nadal napotykać na problemy komunikacyjne. Wynika to głównie z faktu, iż połączenia prywatne nie są realizowane z centralnego dworca autobusowego, lecz z mniejszych przystanków.

Tarnów posiada połączenia autobusowe z większością dużych miast w Polsce, jak również z wieloma miastami poza granicami Polski. Jest to możliwe dzięki położeniu miasta na trasie przejazdu wielu firm oferujących połączenia autokarowe z zagranicą. Coraz więcej firm turystycznych korzysta z wyznaczonych miejsc parkingowych dla autokarów. Mimo to, w Tarnowie nadal brakuje przeznaczonego dla autokarów parkingów z prawdziwego zdarzenia.

Alternatywą dla podróży drogowej jest kolej. Tarnów ma doskonałe połączenie z Krakowem i Rzeszowem, które umożliwiają dotarcie do obu miast w czasie około jednej godziny. Ważny jest również fakt, iż z Tarnowa na lotnisko Balice można pociągiem dojechać przesiadając się tylko na

krakowskim dworcu, a czas przejazdu waha się od 1,5 do 2 godzin (czyli zbliżony czas przejazdu samochodem w ciągu dnia).

GOSPODARKA MIESZKANIOWA

Na koniec grudnia 2009 r. w Tarnowie było 41 967 mieszkań z 149,7 tys. izb, o łącznej powierzchni 2610,2 tys. m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 62,2 m² i zwiększyła się o 1,1 m² w stosunku do 2005 r. Na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,57 izby, w których zamieszkiwało średnio 2,74 osób.

W prawie wszystkich mieszkaniach istnieje możliwość korzystania z wody bieżącej (98,8%), 97,3% mieszkań posiada toaletę, 95,8% łazienkę, 94,3% korzysta z gazu sieciowego i 86,9 % posiada centralne ogrzewanie.

Większość zasobów mieszkaniowych należy do spółdzielni (30,2%) i wspólnot mieszkaniowych (28,4%). Zasoby komunalne stanowią niecałe 8%.

Rynek inwestorów budownictwa mieszkaniowego tworzą przede wszystkim: inwestorzy indywidualni, towarzystwo budownictwa społecznego oraz prywatni developerzy.

W 2009 r. na terenie Tarnowa oddano do użytkowania 418 mieszkań, tj. o 9,7% mieszkań więcej niż w 2005 r. W ostatnich latach największy udział w przyroście nowych zasobów mieszkaniowych mieli inwestorzy indywidualni, którzy w 2009 r. wybudowali 201 mieszkań (tj. o 18,2% więcej niż w 2005 r.), co stanowiło 41,8% ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Inwestorzy budownictwa społeczno czynszowego oddali do użytkowania 104 mieszkania, deweloperzy – 97, co stanowiło odpowiednio: 24,9% i 23,2% ogólnej liczby oddanych mieszkań.

Istotną rolę na tarnowskim rynku budownictwa mieszkaniowego odgrywa Tarnowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. W chwili obecnej Tarnowskie TBS zarządza 361 lokalami mieszkalnymi o łącznej powierzchni 17 846,44 m².

Od 2005 r. przybyły w Tarnowie 1 323 mieszkania. Była to jednak w zdecydowanej większości oferta skierowana do mieszkańców co najmniej średniozamożnych. W Tarnowie brak jest tańszych w eksploatacji mieszkań socjalnych. Pomimo podejmowania przez miasto działań w celu zwiększenia liczby lokali mieszkalnych, w dalszym ciągu miasto nie dysponuje wystarczającą liczbą wolnych lokali mieszkalnych, dla osób niebędących w stanie zapewnić ich sobie samodzielnie. W 2009 r. wpłynęło 177 wniosków o wynajem lokali mieszkalnych złożonych przez mieszkańców Tarnowa.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Sieć dróg

W 2010 r. w zarządzie miasta Tarnowa zlokalizowanych było 351 km dróg publicznych, w tym:

- drogi krajowe² – 8,8 km;
- drogi wojewódzkie – 13,3 km;
- drogi powiatowe – 60,1 km;
- drogi gminne – 268,8 km.

Drogi krajowe przebiegające przez miasto Tarnów to:

- droga nr 4 (stanowiąca południową obwodnicę miasta i część ul. Krakowskiej od węzła obwodnicy do ul. Spacerowej);
- nr 73 (przebiegająca ulicami Nowodąbrowska, Błonie, Jana Pawła II, Słoneczna, Lwowska).

Przez miasto przebiegają też dwie drogi wojewódzkie:

- droga nr 973 biegnie ciągiem ulic: Niedomickiej, Klikowskiej, Wyszyńskiego, Czystej, Mościckiego, Kwiatkowskiego, Czerwonych Klonów, Czerwonej, Krakowskiej;
- droga nr 977 przebiega przez ulicę Tuchowską na odcinku od granicy miasta do węzła południowej obwodnicy.

Analizując faktyczny stan dróg znajdujących się w Tarnowie, najlepsze wyniki w 2010 r. uzyskują drogi wojewódzkie – ponad 80% ich długości znajduje się w stanie dobrym, a ponad 15% w stanie zadowalającym. Jest to efekt intensywnej modernizacji tych dróg prowadzonej w ostatnich latach. Nieco gorsza sytuacja ma miejsce w przypadku dróg powiatowych, gdzie „stan dobry” można przypisać do 48% ich łącznej nawierzchni, ale też blisko 1/3 z nich jest już w złym stanie technicznym. Najgorzej sytuacja wygląda na drogach gminnych i krajowych. Badania pokazują, że ponad 50%³ długości dróg krajowych na terenie miasta znajduje się w złym stanie. Taka wartość tego wskaźnika w znacznej mierze determinowana jest przez zły stan ul. Nowodąbrowskiej. Podobne wartości cechują także drogi gminne, gdzie ponad 55%⁴ ich łącznej długości jest w złym stanie, podczas gdy w dobrym znajduje się 20%.

Większość obszaru miasta Tarnowa charakteryzuje się wysoką dostępnością komunikacyjną. Z przeprowadzonych badań natężenia ruchu wynika, że na większości obserwowanych skrzyżowań panują dobre warunki.

Duże zatłoczenie widoczne jest na ciągu ulic: Tuchowska, Konarskiego, Gumniska oraz Słoneczna i Jana Pawła II, które są najbardziej obciążone ruchem. Bardzo duże natężenia ruchu można zauważyć także z kierunków miejscowości położonych wzdłuż dróg powiatowych – szczególnie od strony Wierzchosławic. Najbardziej obciążone ruchem są kierunki z zachodu i południa w stronę centrum miasta, natomiast najmniej obciążone są ulice w północno-wschodniej części miasta, gdzie ruch między rejonami jest znacznie mniejszy niż w innych częściach miasta.

² Podana liczba nie uwzględnia długości obwodnicy południowej miasta, przekazanej w zarząd do GDDKiA.

³ Podaną wartość wyliczono bez uwzględnienia obwodnicy południowej miasta.

⁴ Dane za 2008 r.

Konfrontując przeprowadzone analizy z prognozami wzrostu ruchu wewnętrznego i tranzytowego na terenie miasta, w najbliższej przyszłości powinny zostać podjęte działania zmierzające w szczególności do poprawy parametrów ciągów łączących część wschodnią i zachodnią miasta, a znajdujących się poza jego centrum. Pozwoli to na przeniesienie ruchu docelowo-źródłowego poza obszar śródmieścia. Ponadto koniecznym jest wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań, dotyczących obszarowego sterowania sygnalizacjami świetlnymi.

Komunikacja miejska

Transport zbiorowy opiera się na sieci komunikacji autobusowej i prywatnej. Sieć autobusowa korzysta z ogólnie dostępnych ulic. W mieście Tarnowie nie ma wydzielonych pasów ruchu dla autobusów. Autobusy obsługujące linie komunikacji miejskiej zatrzymują się łącznie na 540 przystankach usytuowanych na trasach linii komunikacyjnych na terenie miasta i poza nim (340 przystanków znajduje się w obrębie granic miasta).

Przewoźnicy obsługujący komunikację miejską są wylaniani w drodze przetargów przeprowadzanych przez organizatora lokalnego transportu zbiorowego na terenie miasta i okolic – tj. przez Zarząd Komunikacji Miejskiej.

W Tarnowie, w 2010 r. funkcjonowało 31 linii komunikacji miejskiej, z czego 12 to linie podmiejskie.

Głównym przewoźnikiem obsługującym większość linii komunikacyjnych jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. Przewoźnik ten świadczył usługi w zakresie autobusowego transportu publicznego na 8 liniach podmiejskich, które obejmowały swoimi trasami obszar miasta oraz gmin sąsiednich – Pleśna, Lisia Góra i Tarnów oraz na 13 liniach kursujących w obrębie granic administracyjnych miasta Tarnowa.

Drugim przewoźnikiem świadczącym usługi w zakresie autobusowego transportu publicznego jest Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Sp. z o.o. Przewoźnik ten obsługuje 10 linii – w tym 4 podmiejskie.

Prywatni przewoźnicy

Obok komunikacji miejskiej, na terenie miasta usługi przewozowe świadczy 51 prywatnych przewoźników oraz 3 Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej. Przewoźnicy prywatni i inne przedsiębiorstwa komunikacyjne obsługują przede wszystkim linie podmiejskie tzw. regularne. Są to linie łączące miasto Tarnów z okolicznymi miastami lub miejscowościami. Z ich usług korzystają mieszkańcy miejscowości znajdujących się na terenie powiatów: tarnowskiego, brzeskiego, bocheńskiego, dąbrowskiego oraz gorlickiego. Pasażerowie ci dojeżdżają głównie do pracy, szkół, obiektów handlowych i kulturalnych, szpitali.

Kolej

Przez Tarnów przebiega magistrala kolejowa transeuropejska łącząca Kraków i Medykę, połączona w Tarnowie z linią kolejową na południe – do Nowego Sącza, Muszyny i dalej w kierunku Słowacji i Węgier. Nieopodal Placu Dworcowego, na którym usytuowany jest dworzec PKP, znajdują się przystanki autobusowe, z których odjeżdża większość linii komunikacji miejskiej. Autobusy zatrzymujące

się na tych przystankach odjeżdżają w każdym możliwym kierunku Tarnowa, zatem osoby przyjeżdżające do miasta koleją mogą dojechać w każde miejsce korzystając z komunikacji miejskiej.

Taxi

Na koniec roku 2010 do wykonywania transportu drogowego taksówką na podstawie stosownych licencji udzielonych przez Prezydenta Miasta uprawnionych było w mieście 414 przedsiębiorców.

Transport prywatny

Podstawowym środkiem transportu prywatnego jest samochód. Liczba samochodów osobowych zarejestrowanych w Urzędzie Miasta Tarnowa zwiększa się z roku na rok i na koniec 2010 r. wynosiła 43 338. Natomiast liczba wszystkich zarejestrowanych pojazdów wyniosła 59 665.

Analizując liczbę pojazdów osobowych ogółem w ciągu wybranych ostatnich lat, daje się zauważyć dwukrotny przyrost liczby pojazdów w okresie 2005-2010, w porównaniu do okresu 2000-2005. Wzrost liczby samochodów osobowych wpływa na zwiększenie zatłoczenia ulic, zwiększenie zanieczyszczenia powietrza oraz na zmniejszenie się liczby pasażerów korzystających z komunikacji miejskiej. Przyrost ilości pojazdów generuje również konieczność zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc parkingowych.

System parkowania

W Tarnowie w centrum miasta istnieje strefa ograniczonego postoju, w której pobierane są opłaty za parkowanie. Strefa wydzielona jest ulicami Narutowicza, Konarskiego, Dąbrowskiego, Kołłątaja, Starodąbrowską, Słoneczną, Sitki, Słowackiego, Nowy Świat, Solidarności, Szujskiego, Szkotnik, Mościckiego, Pułaskiego, Krakowską. W innych częściach miasta parkowanie jest bezpłatne.

Opłaty za parkowanie pobierane są w formie biletów parkingowych, które można zakupić w punktach sprzedaży.

W mieście zauważa się duży deficyt miejsc postojowych. W 2007 roku opracowano program budowy i modernizacji miejsc postojowych, który jest w trakcie realizacji.

Ścieżki rowerowe

Budowa ścieżek rowerowych i dróg dla rowerów to jeden z ważniejszych elementów systemu transportu w mieście. Ścieżki rowerowe to ważny element komunikacyjny, który z powodu swoich walorów może być alternatywnym środkiem lokomocji dla samochodu.

W Tarnowie, mimo braku tradycji powszechnego wykorzystywania roweru jako środka komunikacji, rower staje się coraz bardziej popularny. Miasto rozpoczęło promocję tego środka komunikacji uruchamiając program „Tarnów Miastem Przyjaznym Rowerom”. W 2003 roku został opracowany program budowy ścieżek rowerowych na terenie miasta Tarnowa, który jest realizowany do dnia dzisiejszego. Dzięki realizacji programu na terenie miasta Tarnowa powstała sieć ścieżek rowerowych o długości 45 km, które przede wszystkim łączą pomiędzy sobą tereny rekreacyjne.

BEZPIECZEŃSTWO

Działania Policji i Straży Miejskiej

Komenda Miejska Policji w Tarnowie (KMP) obejmuje swoim działaniem obszar 1 416 km², podzielony na cztery komisariaty międzygminne oraz dwa komisariaty miejskie (Komisariat Policji Tarnów-Centrum i Komisariat Policji Tarnów-Zachód), które obsługują również ościenne miejscowości Gminy Tarnów, Gminy Skrzyszów oraz Gminy Lisia Góra.

W 2010 r. na terenie podległym KMP w Tarnowie stwierdzono ogółem 6 844 przestępstwa, co przy 8 990 czynach w 2009 r. daje spadek o 2 146 zdarzeń i stanowi dynamikę 76,13%.

Blisko 65% stwierdzonych przestępstw stanowiły przestępstwa kryminalne, 12% przestępstwa gospodarcze, 9,4% przestępstwa drogowe. Wśród najczęstszych przestępstw można wskazać kradzież mienia i kradzież z włamaniem oraz uszkodzenia mienia.

W 2010 r., z ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w powiecie tarnowskim, 5 163 czynów zaistniało na terenie Tarnowa i okolicznych gmin znajdujących się w rejonie działania Komisariatu Policji Tarnów-Centrum i Komisariatu Policji Tarnów-Zachód. Spadła również przestępczość nieletnich - w 2010 r. odnotowano 317 zdarzeń z udziałem nieletnich.

W 2010 r. znacznej poprawie uległ poziom wykrywalności przestępstw o charakterze kryminalnym (wzrost o 7,0%).

W ramach działań na rzecz poprawy i promowania bezpieczeństwa w szkołach policjanci Zespołu ds. Nieletnich i Patologii Wydziału Prewencji KMP w Tarnowie w 2010 r. kontynuowali ścisłą współpracę z placówkami oświatowymi, m. in. z Kuratorium Oświaty w Tarnowie, Urzędem Miasta, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym. Współpraca ta wynikała z obustronnej inicjatywy. Funkcjonariusze Zespołu działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w szkole realizowali własny program „Unikanie Zagrożeń” oraz Krajowy Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu wśród Dzieci i Młodzieży.

W 2010 r. funkcjonariusze Zespołu wspólnie z dzielnicowymi Komendy Miejskiej Policji w Tarnowie przeprowadzili ogółem 1 017 spotkań, w których przeszkolili 29 400 osób, z tego:

- 901 spotkań w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich (23 400 uczniów),
- 50 spotkań z rodzicami (4 700 uczestników),
- 66 spotkań z nauczycielami (1 300 przeszkolonych nauczycieli).

Działalność Straży Miejskiej koncentruje się na służbie patrolowo-prewencyjnej, reagowaniu na zgłoszenia od mieszkańców i podejmowaniu interwencji w ujawnionych przez strażników przypadkach naruszenia prawa.

W 2010 r. w tarnowska Straż Miejska liczyła 56 strażników, a na wyposażeniu znajdowało się m.in. 7 samochodów i 3 motocykle.

W 2010 r. strażnicy miejscy interweniowali w 9 961 przypadkach na telefoniczne zgłoszenia mieszkańców Tarnowa (wzrost o 1 978 zgłoszeń w stosunku do 2009 r.). Najczęściej interwencje te dotyczyły:

- naruszenia przepisów drogowych (3 667 przypadków),
- zakłócania spokoju i ciszy nocnej, wybryków chuligańskich (751 przypadków),
- nieodśnieżonych chodników i jezdni oraz nawisów śnieżnych (745 przypadków),

Ujawniono ogółem 9 974 wykroczeń, w wyniku których 2 685 sprawców ukarano mandatami karnymi, sporządzono 378 wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego oraz pouczone 6 911 osób.

Strażnicy wystawili 2 235 patrole samodzielne oraz 1 092 wspólne z Policją. W trakcie tych działań ujawnili 71 spraw noszących znamiona przestępstwa, zatrzymali i przekazali Policji 82 osoby, w tym: 13 nietrzeźwych kierujących, 11 poszukiwanych listem gończym, 11 sprawców zakłócania porządku i uszkodzenia mienia, 3 sprawców kradzieży, 3 osoby posiadające narkotyki, 3 sprawców włamań oraz 38 osób w innych sposób naruszających prawo.

Od wielu lat Straż Miejska prowadzi także działalność profilaktyczną z dziećmi przedszkolnymi i z klas I-III szkół podstawowych.

Straż Pożarna

W chwili obecnej na terenie miasta Tarnowa i Powiatu Tarnowskiego zadania ratownicze z zakresu walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami prowadzą głównie dwie Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Tarnowie. Jedna zlokalizowana jest w siedzibie Komendy przy ul. Klikowskiej, druga przy ul. Błonie w Tarnowie oraz Posterunek Czasowy w Siedliskach.

Poza jednostkami PSP na obszarze Miasta Tarnowa funkcjonują następujące jednostki ochrony przeciwpożarowej:

- Zakładowa Straż Pożarna w Zakładach Azotowych S.A.
- 1 Jednostka OSP włączona do KSRG – (OSP Rzędzin),
- 1 Jednostka OSP pozostająca poza systemem (OSP Tarnów - Mościce).

W 2010 r. stan etatowy Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Tarnowie wynosił 193 etaty. Wobec faktu, iż liczba ludności na obszarze działania Komendy Miejskiej PSP wynosi około 310 tys. mieszkańców, daje to w przeliczeniu na ilość mieszkańców miasta i powiatu współczynnik 0,62 strażaka na 1000 mieszkańców.

Na koniec 2010 roku KM PSP w Tarnowie posiadała 34 samochody w tym: 12 samochodów gaśniczych i 22 samochody specjalne, 18 przyczep specjalistycznych o różnym przeznaczeniu, 4 kontenery specjalistyczne (inżynieryjno-techniczny, węzowy, kontener ze sprzętem ochrony dróg oddechowych, ianowy), 4 łodzie w tym 3 z silnikiem motorowym oraz 103 jednostki sprzętowe napędzane silnikiem spalinowym.

W 2010 r. odnotowano 1 217 zdarzeń, na które złożyło się:

- 268 pożarów,
- 912 miejscowych zagrożeń,
- 37 fałszywych alarmów.

W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost ogólnej ilości zdarzeń o 4,4%, głównie w zakresie miejscowych zagrożeń (7,2%), natomiast spadła ilość pożarów (6,3%).

Ratownictwo chemiczne, składowanie i utylizacja odpadów niebezpiecznych

Miasto od lat współpracuje z tarnowską Jednostką Ratownictwa Chemicznego w zakresie likwidacji zagrożeń chemicznych obejmujących m. in. składowanie i utylizację odpadów niebezpiecznych, likwidację wszelkich zagrożeń w transporcie (kolejowym i drogowym) i w zakładach przemysłowych na terenie miasta.

W 2010 r. Jednostka Ratownictwa Chemicznego w oparciu o umowę z miastem utrzymywała w gotowości ratowniczej w systemie 24 godzinnym dwuosobowy zespół ratowników awaryjnych wyposażonych w odpowiedni sprzęt ratowniczy i środki transportu.

Zdarzenia kryzysowe

W mieście prowadzony jest ciągły monitoring zdarzeń i sytuacji mogących stwarzać zagrożenia kryzysowe na terenie miasta Tarnowa oraz sąsiednich powiatów.

W maju i czerwcu 2010 r., na skutek ulewnych deszczy, Tarnów kolejny raz został dotknięty przez powódź. Poziom wód w miejscowych rzekach przekroczył stany alarmowe i stanowił realne zagrożenie dla mieszkańców miasta, ich dobytku, a także dla infrastruktury komunalnej. Stany na dorzeczu górnej Wisły osiągnęły maksymalne stany od czasu dokonywania pomiarów przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (od końca XIX w.).

Straty i zniszczenia dotyczyły zarówno majątku miasta, jak i prywatnych terenów i budynków należących do mieszkańców i instytucji.

Straty i szkody po powodziach w mieniu komunalnym ogółem wyniosły 1 700 000 zł (w tym 600 000 zł stanowiły koszty prowadzenia akcji oraz 1 100 000 zł to straty w mieniu komunalnym). Wg spraw zgłoszonych do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnowie łączne straty w gospodarstwach domowych wyniosły ogółem 635 030 zł (w tym 356 713 zł w ruchomościach oraz 278 317 zł w nieruchomościach).

ŚRODOWISKO NATURALNE

Stan środowiska naturalnego

Jakość powietrza w Tarnowie na tle innych miast województwa małopolskiego przedstawia się dobrze.

Z uzyskanych w 2010 r. wyników pomiarów zanieczyszczeń powietrza w naszym mieście wynika, że za wyjątkiem pyłu zawieszzonego PM10, którego stężenie średnioroczne wyniosło, podobnie jak w 2009 r., 45 µg/m³, wartości dopuszczalne stężeń zanieczyszczeń podstawowych (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla) w powietrzu są dotrzymane. Stężenie dwutlenku siarki kształtuje się na poziomie zbliżonym do 2009 r. i wynosi 11 µg/m³, natomiast stężenia dwutlenku azotu i tlenku węgla w porównaniu z 2009 r. są mniejsze i wyniosły odpowiednio: 23 µg/m³ i 0,5 µg/m³.

Źródłem pyłu zawieszzonego w powietrzu jest przemysł, energetyczne spalanie węgla oraz komunikacja. W związku z tym, że przekroczenia dopuszczalnych norm dla pyłu zdarzają się w okresie zimowym, czyli w okresie trwania sezonu grzewczego, właśnie w spalaniu węgla (nie zawsze dobrej jakości) należy dopatrywać się przyczyn niezadowalającej jakości powietrza, którym oddychamy.

Wody rzeki Dunajec osiągają dobry stan ekologiczny, a wody Białej Tarnowskiej i potoku Wątok umiarkowany stan ekologiczny. We wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych na rzekach: Dunajec, Biała Tarnowska, Wątok elementy chemiczne odpowiadają stanowi dobremu.

W żadnym punkcie nie stwierdzono ponadnormatywnych przekroczeń elementów chemicznych. Ocena jednolitej części wód (JCW) o nazwie: Dunajec od zbiornika Czchów do ujścia, wykonana na podstawie badań monitoringowych prowadzonych w punkcie pomiarowym Ujście Jezuickie, wykazała stan dobry.

W punktach pomiarowych: Biała Tarnowska-Tarnów - zamykającym JCW o nazwie Biała od Rostówki do ujścia oraz Wątok-Tarnów - zamykającym JCW o nazwie Wątok stan ekologiczny był umiarkowany, przy dobrym stanie chemicznym. Na tej podstawie stwierdza się zły stan dwóch jednolitych części wód: Biała od Rostówki do ujścia i Wątok. Wody rzek: Biała Tarnowska i Wątok podlegają zjawiskom eutrofizacji ze źródeł komunalnych, a wody rzeki Wątok również zjawisku eutrofizacji ze źródeł rolniczych.

Na podstawie przeprowadzonych w 2010 r. badań gleb na terenie 4 ogrodów działkowych stwierdzono, że większość gleb na terenie Tarnowa wykazuje zawartość zanieczyszczeń określaną jako „stopień 0”, czyli gleby niezanieczyszczone, o naturalnej zawartości metali ciężkich.

Na terenie Tarnowa znajduje się osiem parków, które zajmują łączną powierzchnię około 937 516 m² co stanowi 1,29 % ogólnej powierzchni miasta. Są to:

- Park Strzelecki (o powierzchni 81 347 m²),
- Park im. E. Kwiatkowskiego (83 402 m²),
- Park Piaskówka (pow. 208 211 m²),
- Park Sanguszków (pow. 102 577 m²),
- Park Planty Kolejowe (pow. 22 844 m²),
- Park na Górze św. Marcina (pow. 403 233 m²),
- Park Legionów (pow. 24 882 m²),
- Park Westerplatte (pow. 11 020 m²).

Na terenie miasta znajdują się też nieliczne obszary i obiekty prawnie chronione. Zalicza się do nich rezerwat przyrody „Debrza”. Położony jest on w północnej części miasta, przy ul. Wiśniowej. Utworzony został w 1995 r. na powierzchni 9,5 ha w celu zachowania unikalnego wielogatunkowego drzewostanu, z bogatym runem i pomnikowymi okazami dębów, lip i buków.

W Tarnowie (według stanu na koniec roku 2010) znajdowało się 41 pomników przyrody żywej i nieożywionej, które można pogrupować w następujący sposób:

▪ pojedyncze drzewa	-	23
▪ grupy drzew	-	4
▪ parki	-	4
▪ aleje drzew	-	2
▪ głązy narzutowe	-	2

Do ciekawszych przyrodniczo terenów miasta, nie objętych ochroną, należy zaliczyć: kompleks „Stawów Krzyskich” wraz z przyległymi lasami i gruntami rolnymi, składowisko „Czajki”, dolina rzeki Białej i Dunajca oraz lasy (Lipie, Góra św. Marcina, Soślina), starorzecze rzeki Białej w rejonie ul. Rudy-Młyny, okolica zbiornika Kantoria.

Uzupełnieniem terenów zieleni na obszarze Tarnowa są ogródki działkowe, które na terenie miasta zlokalizowane są w formie rozproszonej. W Tarnowie jest 15 ogrodów działkowych, które zajmują powierzchnię około 160 ha i 4 ogrody czasowe, kilkuletnie, na terenie 16 ha.

Ogółem lasy i urządzona zieleń miejska zajmują 625 ha, tj. 8,6 % powierzchni Tarnowa, co daje 54 m² terenów zielonych na 1 mieszkańca Tarnowa. Urządzona zieleń miejska, osiedlowa i rekreacyjna zajmuje w Tarnowie obszar 174 ha, stanowiąc 2,4 % powierzchni miasta. Najwięcej terenów zieleni jest w strefach podmiejskich, natomiast znacznie mniej jest zieleni w śródmieściu, między ciasno zabudowanymi terenami.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne niesegregowane z terenu miasta Tarnowa składowane są na dwóch składowiskach:

- na składowisku przy ul. Cmentarnej w Tarnowie-Krzyżu, będącym własnością Gminy Miasta Tarnowa i eksploatowanym przez Zakład Składowania Odpadów Komunalnych (ZSOK) .
- na składowisku „Nad Białą”, zarządzanym przez Jednostkę Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. w Tarnowie (JRCh).

Na terenie Miasta Tarnowa funkcjonowały (na koniec 2008 r.) 53 instalacje do odzysku odpadów.

W 2010 r. Zakład Składowania Odpadów Komunalnych w Tarnowie (ZSOK) przyjął:

- 52 370 ton odpadów do unieszkodliwienia przez składowanie,
- 2 185 ton odpadów do odzysku przez kompostowanie,
- 32 430 ton odpadów do odzysku przez utwardzanie powierzchni terenu,
- 1 737 ton odpadów do demontażu lub rozdrobnienia na paliwo alternatywne.

W mieście prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów z 245 pojemników typu „igloo” rozmieszczonych w 75 punktach na terenie miasta Tarnowa. W 2010 r. w ten sposób zebrano ok. 88 ton szkła, ok. 61 ton plastiku i ok. 36 papieru.

Regularnie organizowane są wiosenne i jesienne zbiórki odpadów wielkogabarytowych (w 2010 r. zebrano łącznie ok. 615 ton odpadów) oraz jesienne zbiórki liści od mieszkańców (zebrano ok. 228 ton liści).

Edukacja ekologiczna

Od szeregu lat w Tarnowie prowadzone są działania zmierzające do poprawy i utrwalenia postaw proekologicznych wśród mieszkańców Tarnowa.

Edukacja ekologiczna to jedno z istotnych zadań realizowanych przez miasto. Stosując różne środki oddziaływania (lokalne media i Internet, konkursy w placówkach edukacyjnych, współpracę z organizacjami pozarządowymi, małymi i dużymi przedsiębiorstwami oraz osobami prywatnymi) władze miasta starają się dotrzeć do każdej grupy odbiorców poczynając od dzieci w wieku przedszkolnym, przez uczniów wszystkich rodzajów szkół, a skończywszy na osobach dorosłych. Corocznie na edukację ekologiczną miasto przeznacza dziesiątki tysięcy złotych i pozyskiwane są także środki ze źródeł zewnętrznych.

W ramach działalności ekologicznej mieście realizowane są m. in. następujące zadania:

- akcje cykliczne,
- działania edukacyjne - programy edukacji ekologicznej,
- konkursy ekologiczne,
- dofinansowanie działań edukacyjnych,
- działalność,
- inna działalność związana z ekologią – nagrody, przeglądy filmowe, usuwanie niebezpiecznych odpadów.

INFRASTRUKTURA SIECIOWA

W 2009 r. długość wodociągowej sieci rozdzielczej wynosiła w mieście 290,2 km. Porównując do 2000 r. zanotowano jej przyrost o 10,4%. W okresie tym, w podobnym stopniu (o 9,4%), wzrosła także ilość czynnych połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych, która nieznacznie przekroczyła poziom 11,0 tys. szt.

W sposób istotny rozbudowana została natomiast miejska sieć kanalizacyjna. W 2009 r. osiągnęła ona długość 301,9 km, co oznacza wzrost jej długości w porównaniu z 2000 r. o 90,9 km, tj. o 43,0%. W tym samym okresie w Tarnowie przybyło również 1 894 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych (wzrost o 35%) i na koniec 2009 r. było ich 7 368 szt.

Łączna długość sieci gazowej w 2009 r. wyniosła 388,8 km i w porównaniu z rokiem 2000 wzrosła o 32,5%. Zwiększeniu uległa również także liczba połączeń gazowych – o 53% - do poziomu 14 119 szt. oraz liczba odbiorców gazu – do poziomu 38 335 gospodarstw domowych (wzrost w stosunku do 2000 r. o 5,6%).

Systematycznie natomiast spadało średnie zużycie wody na mieszkańca. W stosunku do 2002 r. spadło ono o ponad 15% do poziomu 36,0 m³. Jeszcze większy spadek zanotowano w zużyciu gazu na mieszkańca – o blisko 25% - do poziomu 147,4 m³ w 2009 r.

Nieznacznie natomiast wzrosła w tym okresie konsumpcja energii elektrycznej (o 8%), która na koniec 2009 r. w Tarnowie wyniosła 596,2 kWh na mieszkańca. Liczba odbiorców energii elektrycznej kształtowała się w 2009 r. na poziomie 42 563 i była wyższa o 6,7% niż w 2000 r.

Tarnów posiada rozbudowaną sieć ciepłowniczą, którą zarządza Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Tarnowie. Obecnie w eksploatacji znajdują się ponad 92 km sieci, z czego w bardzo dobrym stanie technicznym, znajdują się odcinki sieci wybudowane i zmodernizowane w ostatnich latach o łącznej długości blisko 71 km co stanowi ok. 77% całkowitej długości sieci. Od 2001 roku realizowany jest program modernizacji sieci i węzłów ciepłowniczych. Obejmuje on wymianę i modernizację sieci ciepłowniczej, modernizację i budowę nowoczesnych węzłów oraz budowę sieci informatycznej i monitoringu pracy węzłów.

W ostatnich latach następuje gwałtowny rozwój nowych technik telekomunikacyjnych i rozwój sieci telefonii komórkowej i sieci światłowodowej. Miasto m.in. może poszczycić się posiadaniem „autostrady internetowej” – sieci PIONIER zlokalizowanej w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie.

Aktualnie w Tarnowie są 63 stacje bazowe BTS, zarówno w postaci wolnostojących masztów (własne maszty kratowe operatorów), jak i pojedynczych anten na stalowych konstrukcjach nośnych na różnorodnych budowach (takich jak: dachy budynków mieszkalnych, urzędów) oraz mocowanych bezpośrednio do ścian budynków, urzędów, wież kościelnych i kominów.

W efekcie podejmowanych inicjatyw, zarówno prywatnych, jak i publicznych, miasto jest w większości pokryte siecią telekomunikacyjną.

Główne firmy oferujące mieszkańcom usługi telekomunikacyjne, tworzące lokalną infrastrukturę teletechniczną, działające na terenie miasta to:

- Telekomunikacja Polska S.A.,
- Tarnowski Ośrodek Informacyjny,
- ZETO S.A.,
- ZICOM Sp. z o.o.,
- Małopolska Telewizja Kablowa,
- Multimedia Polska S.A.

Firmy te oferują usługi dostępu do Internetu, telefonii VoiP oraz telewizji cyfrowej. Wg danych operatorów ok. 95% populacji mieszkańców Tarnowa ma zapewniony dostęp do Internetu, 70% gospodarstw domowych posiadających sprzęt komputerowy na terenie Tarnowa korzysta z Internetu w różnej formie i zakresie.

Na terenie miasta obserwowany jest stały wzrost liczby inwestycji w infrastrukturę teletechniczną oraz liczby nowych abonentów nie tylko w spółdzielniach mieszkaniowych, ale również na osiedlach domów jednorodzinnych. W ramach konsorcjum, w skład którego wchodzi MPEC S.A., Tarnowskie Wodociągi Sp. z o.o., Urząd Miasta Tarnowa, prowadzone są działania inwestycyjne w zakresie budowy infrastruktury miejskiej sieci światłowodowej. Łącznie położono już ponad 120 km kabli światłowodowych, a konsorcjum wydzierżawiło ponad 170 km włókien. Efektem tych działań jest stały wzrost ilości abonentów telefonii Internetowej oraz ilości zawieranych umów o dostęp do Internetu.

Ponadto, w ramach projektu EduNet, oddano w ostatnich latach do użytku 12 punktów publicznego dostępu do Internetu, tzw. telecentrów, wyposażonych łącznie w 48 stanowisk z dostępem do sieci Internetowej. Rozpoczęto także uruchamianie miejskich bezpłatnych punktów dostępowych do Internetu. Urząd Miasta Tarnowa rozpoczął wdrażanie systemu obiegu dokumentów oraz systemu obsługi formularzy elektronicznych, przy pomocy których mieszkańcy będą mogli złożyć sprawę do urzędu.

Urząd Miasta Tarnowa podejmuje szereg działań mających na celu wykorzystanie informatyki do polepszenia jakości usług służących do komunikacji na linii urząd - mieszkaniec, urząd - przedsiębiorca.

W ramach tych działań wdrożono 30 wzorów formularzy elektronicznych służących do obsługi spraw mieszkańców drogą elektroniczną bez konieczności wizyty w Urzędzie. Wykonano również prace pozwalające połączyć system elektronicznych formularzy z elektronicznym obiegiem dokumentów funkcjonującym w Urzędzie, co jeszcze bardziej usprawni relację klient - urzędnik.

W 2010 r., w ramach serwisu SMS dla mieszkańców Tarnowa i okolic, uruchomiona została nowa kategoria tematyczna: anomaliepogodowe. W ramach tej usługi mieszkańcy na bieżąco otrzymują ostrzeżenia meteorologiczne, a w razie ogłoszenia alarmu - aktualne informacje o zagrożeniach oraz udzielanej pomocy. Na koniec 2010 r. w ramach usługi SMS dostępne były już cztery kategorie tematyczne: kultura, sport, paliwa, anomaliepogodowe.

Analiza SWOT

Mocne Strony

- Bogata oferta edukacyjna i dobre wyniki egzaminów zewnętrznych na wszystkich poziomach kształcenia
- Niższe koszty życia w porównaniu do najbliższych ośrodków wojewódzkich
- "Kompaktowość miasta" – wielkość miasta przyjazna dla mieszkańca
- Lokalny patriotyzm
- Usługi medyczne na wysokim poziomie
- Tradycje gospodarcze / przemysłowe
- Stan bezpieczeństwa
- Systematyczne doskonalenie systemu zarządzania miastem
- Zmiana jakościowa infrastruktury miasta
- Imprezy gospodarcze i kulturalne o wysokiej randze
- Wysokiej jakości usługi komunalne
- Bezpieczeństwo energetyczne – dostępność wysokiej jakości mediów (energii elektrycznej, gazu, wody)
- Doskonały dostęp do Internetu
- Tradycje sportowe – żużel
- Bogate tradycje historyczne i wielokulturowość miasta
- Wybitne osobowości związane z Tarnowem
- Specjalna strefa ekonomiczna
- Istnienie systemu wspierającego powstawanie nowych firm

Słabe Strony

- Wysoka migracja - suburbanizacja wpływająca na zmniejszenie się liczby ludności w granicach miasta
- Niski udział przemysłów/przedsiębiorstw wysokiej technologii
- Brak wolnych terenów i atrakcyjnych powierzchni biurowych dla rozwoju gospodarczego
- Małokonkurencyjne zróżnicowanie rynku pracy
- Wewnętrzny układ drogowy wynikający z historycznego układu urbanistycznego
- Niedobór miejsc parkingowych
- Lokalny rynek pracy zależny od dużych pracodawców
- Brak uzbrojonych w infrastrukturę drogową terenów pod budownictwo mieszkaniowe
- Niewystarczające dostosowanie struktury kształcenia do branż przyszłościowych
- Niewystarczający system odprowadzania wód opadowych
- Niezadowalający stan infrastruktury ochrony przed powodzią
- Niewystarczająca liczba centrów wspierających kreatywność i aktywność przedsiębiorczą mieszkańców (typu: parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, klastery)
- Brak możliwości budowy miejsc parkingowych na istniejących starych osiedlach
- Niedostateczne dostosowanie oferty placówek kulturalnych do potrzeb turystycznych
- Niedobór miejsc noclegowych o wysokim standardzie

Szanse

- Położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych, szczególnie na kierunku wschód-zachód
- Bliskość ośrodków wojewódzkich
- Rozwijająca się gospodarka odpadami
- Rozwój kształcenia akademickiego
- Rosnący popyt na wybrane specjalistyczne usługi medyczne
- Rozwój nowoczesnych technologii
- Rosnąca aktywność obywatelska
- Bliskość atrakcji turystycznych: Kraków, Beskidy, Bieszczady
- Zapotrzebowanie na kształcenie artystyczne
- Dostępność finansowania unijnego

Zagrożenia

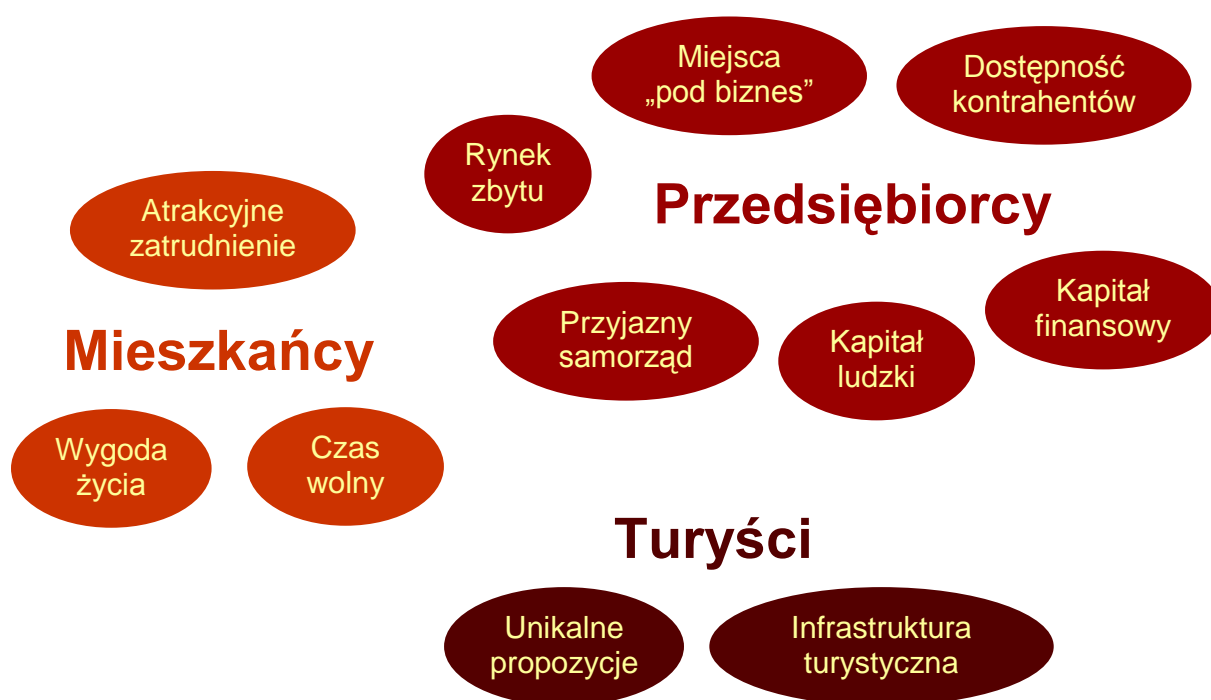
- Bliskość dużych ośrodków absorbujących kapitał inwestycyjny i ludzki z Tarnowa
- Odływ firm i instytucji z miasta – centralizacja
- Odływ mieszkańców do obszarów podmiejskich
- Konkurencja ze strony innowacyjnej gospodarki
- Niedogodne połączenie komunikacyjne w kierunku północ – południe, w szczególności z centralnymi regionami kraju
- Rosnąca konkurencyjność okolicznych centrów akademickich: Krakowa, Rzeszowa i Nowego Sącza
- Możliwe znaczne obciążenie układu komunikacyjnego miasta wynikające z połączenia z autostradą oraz systematycznego wzrostu liczby pojazdów
- Restrykcyjna polityka ochrony zabytków
- Ograniczona współpraca okolicznych samorządów w zakresie wspólnej promocji gospodarczej
- Spadek atrakcyjności miasta jako miejsca wybieranego do prowadzenia działalności naukowej przez kadre naukową (związany ze zmianą przepisów)
- Możliwość zatapiania terenów miasta z powodu przepełnienia systemu odprowadzającego wody opadowe

Adresaci działań strategicznych

By skutecznie wzmocnić pozycję miasta w jego otoczeniu, niezbędne jest ciągle poszukiwanie nowych możliwości rozwoju, nowatorskich w stosunku do doświadczeń dotychczasowych, a zarazem wyprzedzających konkurentów.

Współczesne miasta „konkurują” między sobą o trzy grupy odbiorców: mieszkańców, przedsiębiorców i turystów. Każda z tych grup ma różne oczekiwania co do standardu i zakresu usług, jakie w danym miejscu spodziewa się otrzymać. Stopień zaspokojenia tych oczekiwań stanowi podstawę dla decyzji o wyborze: miejsca życiowego (w przypadku mieszkańców), lokalizacji biznesu (przedsiębiorcy), czy też miejsca czasowej wizyty (turyści).

Na rysunku poniżej przedstawiono poglądowo obszary zainteresowań poszczególnych grup.

MIESZKAŃCY

Współcześnie o rozwoju danego ośrodka decydują już nie tyle posiadane przez niego zasoby w sensie tradycyjnym (tj. zasoby materialne, tania siła robocza, itp.), co zdolność do przyciągania osób kreatywnych, bogatych w idee i talent, które w obecnym świecie są również magnesem dla lokalizacji biznesu.

Za najważniejszy czynnik przyciągający (lub zatrzymujący) mieszkańców do danego miejsca należy uznać zdolność do uzyskiwania w nim satysfakcjonującego dochodu. Należy jednak zauważyć, że mieszkańcy (obecni i potencjalni) nie są wyłącznie zainteresowani możliwością zatrudnienia jako taką, ale możliwością podjęcia pracy rzucającej wyzwania, gwarantującej osobisty rozwój i relatywnie wysoko płatnej.

Mając gwarancję zaspokojenia oczekiwań finansowych, mieszkańcy zwracają swoją uwagę na grupę czynników, które roboczo można określić jako „wygoda życia”. W sferze tej znajdują się wszelkiego rodzaju usługi gwarantujące komfort przebywania w danym miejscu, jak możliwość kupna/wynajmu mieszkania, dostępność i ceny usług komunalnych, usługi edukacyjne, bezpieczeństwo i ochrona zdrowia, infrastruktura. W dalszej kolejności w obszarze zainteresowania tej grupy pojawia się atrakcyjność oferty „czasu wolnego”. Jej odpowiednie zróżnicowanie i dopasowanie do potrzeb mieszkańców pozytywnie wyróżnia gminę na tle okolicznych ośrodków.

Jak można zauważyć w chwili obecnej, jak i w najbliższej przyszłości, najsilniejszą „konkurencję o mieszkańca” miasto napotyka i napotykać będzie ze strony okolicznych gmin i ośrodków wojewódzkich takich jak Kraków czy Rzeszów.

W ciągu minionego dziesięciolecia liczba ludności Tarnowa zmniejszyła się o blisko 5000 osób (4,6% populacji). W tym samym okresie łączna liczba ludności w okolicznych gminach uległa zwiększeniu o podobną wartość. Za główny trend spadkowy liczby ludności w Tarnowie od drugiej połowy lat 90-tych odpowiadają:

- migracja do okolicznych gmin (migracja o charakterze osiedleńczym),
- migracja do dużych ośrodków (migracja o charakterze zarobkowym).

Należy zakładać, że zjawiska te mogą utrzymać się do 2020 r. o ile nie zostaną podjęte działania, przewidziane m.in. w proponowanej strategii. Zjawiska te należy uznać za wysoce niekorzystne, gdyż w pierwszym przypadku migrują z Tarnowa osoby o stopie dochodów większej niż przeciętna, w drugim natomiast ludzie młodzi i przedsiębiorczy, skłonni do podejmowania ryzyka.

Dalsze utrzymanie tego trendu w ciągu najbliższych 10-20 lat skutkowałoby regresem rozwoju Tarnowa, spowodowanym nie tylko mniejszą liczbą mieszkańców, ale też relatywnie szybką i niekorzystną zmianą struktury wiekowej ludności i jej ubożeniem.

Planując cele strategiczne założono, że w efekcie podjętych działań, Tarnów będzie atrakcyjnym miejscem do zamieszkania w południowo-wschodniej Polsce. Ponadto, wzięto pod uwagę fakt, że zakres funkcjonalny Tarnowa w dużej mierze dotyczy także mieszkańców okolicznych gmin. Tym samym, proponowane założenia strategiczne powinny w jak największym stopniu uwzględniać oczekiwania również i tej grupy odbiorców.

PRZEDSIĘBIORCY

Analizując czynniki leżące w obszarach zainteresowania przedsiębiorców, można dostrzec, że nie wszystkie z nich zależne są od działań samorządu. Najbardziej skuteczną interwencją gminy możliwą jest w takich obszarach, jak: „kapitał ludzki”, „przyjazny samorząd” i „miejsca pod biznes”.

W praktyce oznacza to, że samorząd powinien stworzyć warunki do kształcenia wykwalifikowanej siły roboczej, tworzyć warunki wspomagające i upraszczające proces inwestycji lub rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Niezwykle ważnym czynnikiem jest dysponowanie przez gminę odpowiednim miejscem na lokalizację biznesu – pod hasłem „miejsca pod biznes” rozumiane są nie tylko obszary typu greenfield, hale, itp., a więc obszary pod działalność produkcyjną, ale również dostępność atrakcyjnej powierzchni biurowej, gwarantującej lokalizację nowoczesnych usług.

Tworząc aktywne formy wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw (takie jak: fundusze typu strat-up, fundusze poręczeń kredytowych) w pewnym stopniu gmina może także oddziaływać w obszarze określonym jako „kapitał finansowy”.

Należy zaznaczyć, że o „przedsiębiorców” Tarnów konkuruje nie tylko z dużymi okolicznymi ośrodkami, takimi jak Kraków, Rzeszów, Nowy Sącz czy Kielce, ale również z mniejszymi samorządami. W ciągu ostatnich 10 lat dało się bardzo wyraźnie zauważyć rosnącą konkurencję ze strony tych ośrodków, a które w 2000 r. podczas tworzenia strategii rozwoju w ogóle nie zostały dostrzeżone jako konkurent (np. Niepołomice, Mielec). Należy sądzić, że w najbliższej przyszłości „konkurencja o przedsiębiorcę” ze strony tego typu samorządów zwiększy się.

TURYŚCI

Grupa ta odgrywa coraz większą rolę w rozwoju gospodarczym poszczególnych obszarów. By o nią jednak skutecznie konkurować, dany obszar musi przede wszystkim dysponować atrakcyjną „unikalną propozycją turystyczną” - atrakcyjnym wyróżnikiem zachęcającym do wizyty w danym miejscu. Propozycja taka może zostać stworzona zarówno przez sektor publiczny, jak i prywatny. Ofercie tej towarzyszyć musi odpowiednio rozwinięta „infrastruktura turystyczna”.

W szczególności, lokalna oferta powinna w jak największym stopniu być dopasowana do oczekiwań współczesnego odbiorcy, a także, w miarę możliwości, być odpowiedzią na bieżące trendy dominujące aktualnie na rynku turystycznym.

Strategia Rozwoju Miasta – Tarnów 2020

W proponowanych założeniach do „Strategii Rozwoju Miasta - Tarnów 2020” przyjęto podejście, zgodnie z którym celem polityki miejskiej będzie z jednej strony wykreowanie miasta, które jest w stanie zapewnić szanse rozwojowe dla współczesnej gospodarki, z drugiej zaś, miasta, które zapewnia swoim mieszkańcom wysoki komfort życia.

Jednocześnie, proponując cele operacyjne i przedsięwzięcia wzięto pod uwagę istniejące możliwości i potencjały rozwojowe, pozwalające skutecznie konkurować z innymi ośrodkami samorządowymi.

Realizacja tych założeń powinna skutkować wzrostem pozycji konkurencyjnej miasta i wypracowaniem jego „unikalnej propozycji ofertowej” dla mieszkańców (obecnych i przyszłych), przedsiębiorców i turystów.

Współcześnie o rozwoju miasta, jego poziomie i tempie decydują ludzie – ich talenty, wiedza, przedsiębiorczość, inicjatywy i własny wysiłek na rzecz poziomu życia. Odnosząc obecnie proponowane założenia do zapisów dokumentu strategicznego przyjętego w 2000 r., można wskazać następujące wyróżniki „Strategii Rozwoju Miasta – Tarnów 2020”:

- ukierunkowanie działań na kapitał ludzki (mieszkańca Tarnowa) i wspieranie aktywności obywatelskiej,
- wykorzystanie naturalnych walorów i wypracowanych cech miasta do osiągnięcia komfortu zamieszkania, funkcjonowania i bezpieczeństwa, czy wreszcie lokowania biznesu,
- efektywne wykorzystanie nowoczesnych technologii i rozwiązań w zakresie: usług ogólnomiejskich, sprawnego zarządzania miastem, programowania rozwoju,
- otwarcie się miasta na oczekiwania i współpracę z mieszkańcami i samorządami sąsiadujących gmin oraz proeuropejską współpracę międzynarodową
- budowanie silnej, regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej marki miasta.

WIZJA TARNOWA 2020

Wizja przyjęta w „Strategii Rozwoju Miasta – Tarnów 2020” brzmi:

Tarnów - miasto komfortu i rozwoju, pomnażające bogactwa

Wizja ta jest obrazem Tarnowa za 10 lat, obrazem do którego urzeczywistnienia będziemy dążyć, a którą proponowana strategia ma pomóc osiągnąć. Wizję określają trzy słowa kluczowe, przedstawiające „Tarnów 2020” jako: „**Aktywny, Komfortowy, Silny**”. Słowa te odpowiadają trzem obszarom polityki rozwoju zawartymi w strategii.

- „Aktywny” → Rozwój Gospodarczy – „Tarnów 2020”, to miasto systematycznie podnoszące swoją atrakcyjność inwestycyjną, wykorzystujące szanse płynące z otoczenia, aktywnie przyciągające inwestorów i wspierające przedsiębiorczość swoich mieszkańców.
- „Komfortowy” → Komfort życia – „Tarnów 2020”, to miasto oferujące swoim mieszkańcom wysoki standard oczekiwanych usług, miasto przyjazne rodzinie, miasto sprzyjające aktywności obywatelskiej, dające szanse osobistego autorozwoju.
- „Silny” → Regionalne Oddziaływanie – „Tarnów 2020”, to miasto posiadające mocną pozycję w regionie, zwiększające powiązania ze swoim obszarem funkcjonalnym, w sposób partnerski współpracujące z otaczającymi go samorządami.

Oczekujemy, że Tarnów w 2020 r. będzie gwarantował swoim mieszkańcom relatywnie wysoką jakość życia, we wszystkich istotnych dla nich obszarach. Istniejąca w mieście wysoka dostępność i jakość usług, oferta edukacyjna i zdrowotna, oferta czasu wolnego, a także możliwości zamieszkania powinny być magnesem dla wszystkich ceniących sobie wygodę i komfort życia.

Równocześnie, w ciągu najbliższych dziesięciu lat Tarnów powinien znacznie wzmocnić swoją pozycję konkurencyjną w regionie i kraju - wypracować wizerunek silnego i dynamicznego ośrodka gospodarczego. Postawienie na nowoczesną gospodarkę i przedsiębiorczość mieszkańców oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii w zarządzaniu, powinno zdynamizować rozwój miasta i stwarzać szerokie możliwości dla stałego podnoszenia statusu materialnego jego mieszkańców.

Tarnów w roku 2020 to miasto podkreślające swoją tożsamość i unikalność, bogate bogactwem swoich mieszkańców, bogate ich aktywnością i kreatywnością. Chcemy, by Tarnów stał się miastem szerokich możliwości partnerskiej współpracy i wysokiej aktywności obywatelskiej, miastem w sposób naturalny przyciągającym do siebie utalentowanych ludzi.

MISJA SAMORZĄDU

Urzeczywistnienie tak nakreślonej wizji rozwoju Tarnowa zależy również od profesjonalizmu i aktywności wszystkich osób i instytucji zaangażowanych w jej realizację. Sprawna koordynacja tego procesu, jest głównym zadaniem kolejnych władz miasta. Kluczowym elementem w tym procesie jest wypracowanie takiej kultury pracy, która gwarantuje efektywność w osiąganiu celów strategicznych. Dlatego też określona została misja, którą przedstawiciele lokalnego samorządu kierować się będą przy realizacji zapisów strategii. Misja ta brzmi:

***Misją władz samorządowych Tarnowa jest jak najlepsze
zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz podnoszenie poziomu życia w mieście,
poprzez świadczenie nowoczesnych usług i wspieranie rozwoju***

OBSZARY STRATEGICZNE – KIERUNKI, CELE I DZIAŁANIA

Realizacja założonej wizji będzie przebiegała zgodnie z działaniami skoncentrowanymi w trzech **obszarach polityki rozwoju**, którym są: Rozwój Gospodarczy, Komfort Życia oraz Regionalne Oddziaływanie.

Dla każdego z wyżej wymienionych obszarów wskazano **cel strategiczny**, będący oczekiwanym wyróżnikiem Tarnowa w danym obszarze i wyrażający jego pożądany stan w 2020 r.

By skutecznie monitorować zaawansowanie wybranych celów strategicznych, każdemu z nich przyporządkowany został zestaw **wskaźników osiągnięć**. Wskaźniki osiągnięć przedstawiają miary długoterminowych rezultatów aktywności strategicznej w poszczególnych obszarach. Dla każdego ze wskaźników, na poziomie operacyjnym, określony zostanie poziom docelowy lub pożądany kierunek zmian ich poziomu w wyniku realizacji strategii.

Realizacja celów strategicznych będzie przebiegać w sposób ukierunkowany w wyodrębnionych **kierunkach polityki rozwoju**. Kierunki polityki rozwoju określają priorytety strategiczne danego obszaru, na których winna koncentrować się aktywność samorządu w ciągu najbliższych lat.

Aktywność ta, w sposób bezpośredni, wyrażana będzie poprzez realizację **celów operacyjnych**, które są jednocześnie propozycją rozwiązań głównych problemów, zidentyfikowanych w danym obszarze. Równolegle, zaproponowano także wstępny zestaw **głównych przedsięwzięć** służących ich realizacji. Ostateczny kształt katalogu przedsięwzięć będzie determinowany możliwościami finansowymi, w tym z mechanizmów europejskich. Cele operacyjne i główne przedsięwzięcia mogą stanowić podstawę dla wszelkiego rodzaju innych branżowych miejskich dokumentów o charakterze strategicznym i operacyjnym.

WIZJA TARNOWA 2020
Tarnów...
miasto komfortu i rozwoju, pomnażające bogactwa

MISJA SAMORZĄDU

Misją władz samorządowych Tarnowa jest jak najlepsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz podnoszenie poziomu życia w mieście, poprzez świadczenie nowoczesnych usług i wspieranie rozwoju

OBSZAR I
ROZWÓJ GOSPODARCZY

Cel strategiczny:
Tarnów

-
*atrakcyjny inwestycyjnie,
innowacyjny,
wspierający przedsiębiorczość*

1.1. Rozwój miejskich stref
aktywności gospodarczej

1.2. Wspieranie przedsiębiorczości
mieszkańców i rozwój gospodarki
opartej na wiedzy

1.3. Poprawa zewnętrznej
dostępności komunikacyjnej
Tarnowa

1.4. Zwiększanie rozpoznawalności
Tarnowa, jako atrakcyjnego
miejsca do prowadzenia biznesu

OBSZAR II
KOMFORT ŻYCIA

Cel strategiczny:

Tarnów
-
*komfortowy, przyjazny dla
mieszkańca*

2.1. Tworzenie kreatywnej
przestrzeni dla realizacji
celów społecznych

2.2. Zwiększanie
atrakcyjności lokalnej
infrastruktury społecznej
i estetyki miasta

2.3. Wykorzystanie
nowoczesnych technologii
w zarządzaniu miastem
i świadczeniu usług
miejskich

2.4. Rozwój przyjaznej
komunikacji miejskiej

2.5. Troska o środowisko
naturalne

2.6. Podnoszenie
bezpieczeństwa
mieszkańców

OBSZAR III
REGIONALNE ODDZIAŁYWANIE

Cel strategiczny:

Tarnów
-
centrum usług ponadlokalnych

3.1. Rozwój kształcenia
akademickiego i ponadlokalnego

3.2. Stworzenie nowoczesnej oferty
wysokospecjalistycznych usług
medycznych i profilaktycznych

3.3. Tarnów - regionalne centrum
czasu wolnego

3.4. Wzmocnienie atrakcyjności
turystycznej miasta

3.5. Zwiększenie atrakcyjności
obszaru miasta

3.6. Intensyfikacja współpracy
z Powiatem Tarnowskim

OBSZAR I - Rozwój Gospodarczy

Cel Strategiczny

Tarnów - atrakcyjny inwestycyjnie, innowacyjny, wspierający przedsiębiorczość

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Źródło
Powierzchnia terenów przygotowanych do zainwestowania w ramach Stref Aktywności Gospodarczej (w ha)	ha	własne
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10 tys. ludności	szt.	GUS
Przeciętny czas dojazdu do miejskich SAG z autostrady A4	minuty	własne
Spółki na 10 tys. ludności	szt.	GUS
Liczba ważnych wydarzeń gospodarczych o randze krajowej i międzynarodowej (rocznie)	szt.	własne

Za jeden z kluczowych obszarów wpływających na atrakcyjność i rozwój miasta wskazano gospodarkę. Dlatego też, „Rozwój Gospodarczy” został wymieniony jako pierwszy z obszarów strategicznych w nowoprojektowanej strategii.

Do głównych działań służących realizacji tak przyjętego celu strategicznego należy zaliczyć przede wszystkim eliminację jednej ze słabych stron miasta, jaką jest brak wolnych i atrakcyjnych dla inwestora terenów inwestycyjnych.

Planowana aktywność dotyczyć będzie przede wszystkim rozbudowy stref aktywności gospodarczej, przygotowania planistycznego nowych terenów inwestycyjnych oraz ich udostępnienie komunikacyjne i infrastrukturalne. Ponadto, w celu poprawy zewnętrznej dostępności miasta, przewidziano działania na rzecz wsparcia realizacji krajowych i regionalnych zamierzeń, prowadzących do poprawy standardów oraz rozbudowy infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej.

Jednym z warunków rozwoju gospodarki jest jej innowacyjność, zdolność wdrażania nowych technologii, transfer wiedzy. Niezwykle istotnym z punktu widzenia rozwoju miasta w ciągu najbliższych dziesięciu lat będzie zapewnienie odpowiednich warunków dla rozwoju sektora wysokich technologii, rozwijanie powiązań nauki z biznesem oraz posiadanie wykwalifikowanej i zawodowo mobilnej kadry.

Uwzględniając obecne trendy gospodarcze, priorytetem jest także wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, a w szczególności podmiotów kształtujących innowacyjność. Działania przewidziane w zaktualizowanej strategii ukierunkowane zostały na wzmocnienie siły rynkowej podmiotów rodzimych i stworzenie warunków do wzrostu przedsiębiorczości mieszkańców. Za jeden z priorytetów uznano wspieranie i promowanie inicjatyw pobudzających przedsiębiorczość, głównie wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych i wyższych.

Jednym z celów przewidzianych do realizacji w tym obszarze, jest także wypracowywanie wspólnej oferty inwestycyjnej dla całego obszaru aglomeracji tarnowskiej, która byłaby w stanie zaspokoić bardzo zróżnicowane oczekiwania inwestorów, zarówno pod względem dostępu do terenów, jak i kadry oraz infrastruktury. Dlatego też podejmowane działania ukierunkowane będą na pozyskiwanie inwestorów na podstawie szerokiej, wspólnej oferty aglomeracji tarnowskiej oraz zapewnienie kompleksowej obsługi inwestorów w ramach „Indywidualnego Opiekuna Inwestora”.

Kierunki polityki rozwoju

1.1 Rozwój miejskich stref aktywności gospodarczej

Cele Operacyjne

1.1.1 Przygotowywanie Stref Aktywności Gospodarczej (SAG) ze szczególnym uwzględnieniem branży nowoczesnych technologii

1.1.2 Tworzenie optymalnych warunków przestrzennych, infrastrukturalnych i administracyjnych dla przedsiębiorców i inwestorów

Główne przedsięwzięcia:

- Uruchomienie SAG w rejonie Zakładów Mechanicznych oraz terenów do nich przyległych.
- Uruchomienie SAG w rejonie ul. Niedomickiej
- Uruchomienie SAG w rejonie ul. Czystej
- Podniesienie standardu obsługi inwestorów - utworzenie w strukturze administracji instytucji „Indywidualnego Opiekuna Inwestora”
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych z przeznaczeniem pod rozwój inwestycji wysokich technologii

1.2. Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców i rozwój gospodarki opartej na wiedzy

Cele Operacyjne

1.2.1 Przygotowanie optymalnych warunków współpracy złotej triady: nauki, biznesu, administracji

1.2.2 Opracowanie systemu „magnesów dla przedsiębiorczości” wykorzystującej nowoczesne technologie

1.2.3 Utworzenie parku naukowo-technologicznego

1.2.4 Współpraca z lokalnymi samorządami gospodarczymi

1.2.5 Prowadzenie edukacji pro-przedsiębiorczej

Główne przedsięwzięcia:

- Rozwój instrumentów wspierających powstawanie nowych MSP (np. celowane fundusze „start-up”, inkubatory przedsiębiorczości, akademicki inkubator przedsiębiorczości itp.)
- Realizacja projektów kształtujących i promujących postawy przedsiębiorczości wśród tarnowskiej młodzieży
- Utworzenie parku naukowo-technologicznego Info-Tech-Med
- Zintegrowanie miejskiego systemu informacji dla osób prowadzących działalność gospodarczą
- Wdrożenie nowoczesnych form współpracy oraz organizacja cyklicznych spotkań w obrębie „Złotego trójkąta”: biznes, nauka i administracja

1.3. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Tarnowa

Cele Operacyjne

1.3.1 Poprawa parametrów połączenia Tarnowa z autostradą oraz z sieciami dróg krajowych i wojewódzkich

1.3.2 Poprawa parametrów wewnętrznej drogowej sieci dojazdowej do miejskich Stref Aktywności Gospodarczej

1.3.3 Budowa lotniska lokalnego

1.3.4 Poprawa dostępności Tarnowa drogą kolejową

Główne przedsięwzięcia:

- Kontynuacja budowy połączenia węzła „Krzyż” autostrady A4 z drogą wojewódzką nr 977
- Modernizacja drogi krajowej nr 73 (ul. Błonie)
- Modernizacja ciągu ulic Spokojna-Elektryczna
- Poprawa parametrów dojazdowych dróg łączących węzeł „Wierzchosławice” autostrady A4 z miejskimi SAG
- Przygotowanie dokumentacji technicznej i finansowej dla lotniska lokalnego
- Utrzymanie połączeń kolejowych do SAG
- Wsparcie przedsięwzięć związanych z transportem bimodalnym
- Prowadzenie działań na rzecz budowy wschodniej obwodnicy miasta

1.4. Zwiększanie rozpoznawalności Tarnowa, jako atrakcyjnego miejsca do prowadzenia biznesu

Cele Operacyjne

1.4.1 Wykreowanie rozpoznawalnej marki Tarnowa

1.4.2 Pozycjonowanie wizerunku Tarnowa, jako silnego ośrodka wymiany współczesnej myśli gospodarczej

1.4.3 Współpraca z okolicznymi samorządami w zakresie wspólnej promocji gospodarczej

1.4.4 Prowadzenie pro-tarnowskiego lobbingu w krajowych i regionalnych ośrodkach decyzyjnych

1.4.5 Wzmocnienie wizerunku miasta przyjaznego biznesowi

Główne przedsięwzięcia:

- Wykreowanie i promocja marki wysokiej jakości „produktów” z Tarnowa

- Organizacja wydarzeń gospodarczych o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym (konferencje, warsztaty, seminaria itp.)
- Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej Subregionu Tarnowskiego
- Współpraca z ogólnopolskimi organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców i mediami branżowymi

OBSZAR II - Komfort Życia**Cel Strategiczny*****Tarnów - komfortowy, przyjazny dla mieszkańca*****WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ**

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Źródło
Odsetek mieszkańców Tarnowa oceniających jakość życia w Tarnowie jako wysoką	%	własne
Liczba zarejestrowanych w systemie REGON fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców	%	własne
Udział środków przeznaczonych na projekty NGO w budżecie gminy	%	własne
Relacja ilości miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku przedszkolnym	%	własne
Relacja ilości miejsc w żłobkach do liczby dzieci oczekujących	%	własne
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² na 1 mieszkańca	m ²	GUS
Wydatki na zieleni urządzoną na 1 mieszkańca do średniej z wybranych miast powiatowych	%	własne
Wydatki na kulturę, sport, turystykę i rekreację na 1 mieszkańca w stosunku do średniej z wybranych miast powiatowych	%	własne
Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej	średnia liczba punktów	OKE
Wyniki testów gimnazjalnych	średnia liczba punktów	OKE
Wyniki egzaminów maturalnych	średnia liczba punktów	OKE
Zdawalność egzaminów maturalnych	%	OKE
Liczba laureatów olimpiad do 1000 uczniów ogółem	%	własne
Odsetek odpadów wytworzonych poddanych recyklingowi	%	własne
Liczba osób korzystających z e-usług	osoby	własne

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Źródło
Średni czas przejazdu przez miasto na kierunku wschód-zachód oraz północ-południe	minuty	własne
Jakość dróg (stosunek długości dróg gminnych ze stanem określanym jako „dobry” do długości dróg gminnych ogółem)	%	własne
Społeczne poczucie bezpieczeństwa	%	KGP
Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej do liczby gospodarstw domowych	%	własne

Miasto, które chce odnieść długookresowy sukces gospodarczy, musi umieć stworzyć swoim mieszkańcom dobre warunki życia, pracy, funkcjonowania czy pobytu.

W odróżnieniu od poziomu życia, będącego pojęciem obiektywnym, możliwym do określenia na podstawie niezależnych danych i wskaźników statystycznych, komfort i jakość życia są pojęciami subiektywnymi, bazującymi na osobistych odczuciach mieszkańców. Wysoka jakość życia w mieście powoduje, że ludzie chętnie decydują się w nim mieszkać i pracować, a inwestorzy chętniej podejmują decyzję o ulokowaniu w nim swojej działalności. Wysoka jakość życia oznacza również dumę i zadowolenie ze swojego miasta.

Do najważniejszych wyznaczników jakości życia można zaliczyć m.in. zróżnicowaną ofertę usług, dostępność wysokiej jakości oferty edukacyjnej, bezpieczeństwo, stan środowiska naturalnego, a także atrakcyjną ofertę „czasu wolnego”.

Działania realizowane w ramach tego obszaru zmierzać będą w pierwszej kolejności do stworzenia warunków do aktywizacji społeczności miasta i osobistego rozwoju mieszkańców Tarnowa. Dostrzegając rolę znaczenia tzw. trzeciego sektora (organizacji społecznych, pozarządowych, non-profit) w kształtowaniu życia miejskiego, przyjęty kierunek działań zakłada między innymi wsparcie wzrostu aktywności różnych środowisk, przede wszystkim twórczych oraz wykorzystanie ich różnorodności i potencjału do budowy silnego wizerunku miasta. W szczególności przewidziano działania promujące osiągnięcia utalentowanych mieszkańców, kreujące postawy twórcze.

W planach rozwoju Tarnowa, oprócz różnorodnych działań w sferze niematerialnej, ważne miejsce zajmuje budowa nowoczesnej infrastruktury społecznej i technicznej, która nie tylko zapewni mieszkańcom wysoką jakość życia, ale i w istotny sposób zwiększy także atrakcyjność inwestycyjną miasta. Przewidziane zamierzenia dążyć będą do podnoszenia standardów bazy edukacyjnej, zwiększania możliwości i warunków spędzania wolnego czasu, podnoszenia estetyki przestrzeni miejskich, zwiększania atrakcyjnych możliwości zamieszkania oraz poprawy warunków poruszania się po mieście.

Bardzo ważnym czynnikiem rozwoju Tarnowa jest wykorzystanie nowoczesnych technologii i rozwój usług informatycznych oraz stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Postępująca „cyfryzacja życia” stawia nowe wyzwania, również te związane z równością szans i powszechną dostępnością nowoczesnych usług. W dużym uproszczeniu, proces budowy społeczeństwa informacyjnego można podzielić na trzy elementy składowe: rozwój infrastruktury, rozwój treści i usług udostępnianych poprzez tę infrastrukturę oraz wiedzę i umiejętności pozwalające na tworzenie, udostępnianie oraz wykorzystywanie informacji i usług elektronicznych.

Założona w strategii aktywność koncentrować się będzie na upowszechnianiu i rozszerzaniu katalogu spraw załatwianych drogą elektroniczną oraz usprawnianiu funkcjonowania administracji publicznej poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii. Przewidziano także działania dążące do eliminacji wykluczenia cyfrowego, spowodowanego brakiem umiejętności posługiwania się komputerem i korzystania z Internetu. W tym celu przewiduje się dalszą informatyzację placówek oświatowych, informatyzację administracji, prowadzenie szkoleń adresowanych do mieszkańców, obejmujących zagadnienia z zakresu podstawowej obsługi komputera i korzystania z Internetu oraz praktycznego wykorzystania Internetu i ICT (technologie informacyjno-komunikacyjne) w pracy i życiu prywatnym.

Kolejny kierunek rozwoju zaplanowany w tym obszarze to przyjazna i bezpieczna komunikacja publiczna. Dla sprawnego funkcjonowania miasta niezbędne są wydajne systemy, umożliwiające mieszkańcom przemieszczanie się. Realizacja tego kierunku polegać będzie na remoncie i rozbudowie sieci drogowej, doskonaleniu systemu zarządzania i sterowania ruchem, usprawnianiu systemu parkingowego poprzez kontynuację programu zwiększenia liczby miejsc postojowych w mieście, w tym również w osiedlach mieszkaniowych.

Działania te nie są jednak w stanie rozwiązać wszystkich problemów komunikacyjnych miasta, dlatego też uwzględniono aktywność w zakresie podnoszenia atrakcyjności transportu zbiorowego, aby uczynić go bardziej konkurencyjnym wobec samochodów prywatnych, przyczyniając się tym samym do ograniczenia obciążenia układu ulicznego.

W odróżnieniu od strategii uchwalonej w 2000 r. „ekologia” nie stanowi już odrębnego obszaru strategicznego z racji tego, że większość zadań i celów została już osiągnięta. Niemniej, ze względu na jej wpływ na warunki życia w mieście, jest ona jednym z głównych kierunków polityki rozwoju ujętych w obszarze „Komfort Życia”.

Kierunki rozwoju w zakresie ochrony środowiska koncentrują się przede wszystkim na działaniach, które sprawią, że miasto będzie bardziej ekologiczne. Ponieważ podstawą ochrony środowiska jest świadomość ekologiczna, poszanowanie i troska o środowisko, prowadzona będzie szeroko rozumiana edukacja ekologiczna. Ponadto, działania skierowane zostaną na promowanie i popularyzację odnawialnych źródeł energii, współpracę międzygminną w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami, renowację i powiększenie parków oraz terenów zielonych, a także na podniesienie parametrów energetycznych miejskich budynków.

Ostatnim strategicznym zagadnieniem w obszarze „Komfort Życia” jest podnoszenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa ma ogromne znaczenie, gdyż w mieście, w którym go brakuje, nawet najlepsze usługi czy najwspanialsze centra rozrywkowe nie są w stanie spowodować, by mieszkańcy i goście czuli się naprawdę dobrze. Ten kierunek będzie realizowany przede wszystkim poprzez wspieranie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, a także zwiększanie ochrony miasta przed powodzią.

Jednym z priorytetów jest także bezpieczeństwo społeczne, czyli sprawny system opieki społecznej, stwarzanie warunków dla rozwoju rodziny oraz integracji w społeczeństwie osób niepełnosprawnych, a także stwarzanie warunków do rozwoju form opieki długoterminowej. Samorząd miasta traktuje bezpieczeństwo społeczne jako istotny obszar, będący odpowiedzią na zapotrzebowanie starzejącego się społeczeństwa.

Kierunki polityki rozwoju

2.1. Tworzenie kreatywnej przestrzeni dla realizacji celów społecznych

Cele Operacyjne

2.1.1 Wspieranie osób uzdolnionych i podnoszenie jakości kształcenia i wyników nauczania

2.1.2 Intensyfikacja współpracy samorządu z organizacjami „trzeciego sektora”

2.1.3 Wspieranie społecznych inicjatyw (w szczególności: edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, zdrowotnych)

2.1.4 Katalizowanie aktywności i kreatywności mieszkańców

2.1.5 Wzmacnianie społecznej tożsamości i więzi Tarnowian ze swoim miastem

Główne przedsięwzięcia:

- Wdrożenie funduszu nagród dla osób uzdolnionych
- Promocja wolontariatu i pracy w organizacjach pozarządowych
- Zwiększenie efektywności zadań miejskich realizowanych przy udziale organizacji pozarządowych
- Organizacja projektów promujących indywidualną kreatywność i rozwój
- Promocja twórczości i osiągnięć mieszkańców Tarnowa
- Wspieranie organizacyjne i finansowe wartościowych inicjatyw mieszkańców
- Popularyzacja historii miasta wśród jego mieszkańców
- Kształtowanie świadomego odbiorcy kultury
- Współpraca z klubami sportowymi w zakresie naboru i selekcji sportowych talentów
- Rozwój szkolnictwa o wysokiej jakości kształcenia, w tym w sektorze niepublicznym (m.in. utworzenie niepublicznej szkoły ponadgimnazjalnej i liceum akademickiego)
- Optymalizacja sieci szkół
- Zwiększenie efektywności systemu premiowania wyników nauczania w placówkach oświatowych
- Promowanie stylu życia opartego o autorozwój i wiedzę – „Moda na wiedzę”

2.2. Zwiększanie atrakcyjności lokalnej infrastruktury społecznej i estetyki miasta

Cele Operacyjne

2.2.1 Podnoszenie standardu miejskiej infrastruktury edukacyjnej

2.2.2 Rozbudowa infrastruktury czasu wolnego

2.2.3 Zapewnienie wysokiej estetyki przestrzeni miejskich

2.2.4 Posiadanie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej, w tym wspieranie budowy mieszkań w ramach społecznego budownictwa czynszowego

2.2.5 Poprawa jakości i dostępności usług administracyjnych

Główne przedsięwzięcia:

- Modernizacja i rozwój bazy materialnej tarnowskich szkół, przedszkoli i placówek oświatowych
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej
- Utworzenie rekreacyjnej atrakcji botanicznej
- Ponadregionalne Centrum Sportowo-Rekreacyjne – Amfiteatr
- Ponadregionalne Centrum Sportowo-Rekreacyjne – Hala Widowiskowo-Sportowa
- Rozwój infrastruktury rekreacyjnej w rejonie Góry św. Marcina
- Modernizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych w Mościcach
- Rozwój terenów rekreacyjnych przy ul. Wojska Polskiego
- Budowa nowoczesnego obiektu lekkoatletycznego
- Rozwój infrastruktury rekreacyjnej w północno-wschodniej części miasta
- Poprawa infrastruktury największych tarnowskich osiedli
- Rewaloryzacja budynku Bractwa Strzeleckiego dla potrzeb BWA i ekspozycji Panoramy Siedmiogrodzkiej
- Przebudowa placu handlowego „Burek”
- Rewitalizacja i aktualizacja Lokalnych Programów Rewitalizacji - kontynuacja projektów i rewitalizacja obszaru Mościc
- Rewitalizacja terenów przylegających do dworca PKP od strony południowej
- Opracowanie i wdrożenie księgi wizualizacji reklam na terenie Starego Miasta
- Rewitalizacja i rekompozycja istniejących skwerów i zieleńców
- Zabezpieczenie w planach zagospodarowania miasta nowych terenów na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego
- Wspieranie społecznego budownictwa czynszowego
- Budowa Centrum Administracyjnego

2.3. Wykorzystanie nowoczesnych technologii w zarządzaniu miastem i świadczeniu usług miejskich

Cele Operacyjne

2.3.1 Wdrożenie innowacyjnych technologii w zakresie obsługi mieszkańców

2.3.2 Poprawa jakości usług miejskich poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii

2.3.3 Digitalizacja zasobów archiwalnych i użytkowych

2.3.4 Upowszechnienie praktycznych zastosowań rozwiązań teleinformatycznych

Główne przedsięwzięcia:

- Zapewnienie mieszkańcom Tarnowa dostępu do usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (Platforma Zintegrowanych e-Usług)
- Rozbudowa systemu wspierającego zarządzanie oświatą i usługami edukacyjnymi w Tarnowie (EduNet2)
- Wdrożenie nowoczesnych instrumentów zarządzania administracją – eUrząd
- Budowa zintegrowanego systemu informacji przestrzennej
- Rozwój biblioteki cyfrowej
- Rozwój miejskiego monitoringu cyfrowego
- Wdrożenie inteligentnych systemów sterowania ruchem
- Optymalizacja zużycia energii w budynkach (inteligentne opomiarowanie – „smart metering”)
- Prowadzenie „edukacji cyfrowej”, w szczególności dla dorosłych
- Budowa archiwum cyfrowego

2.4. Rozwój przyjaznej komunikacji miejskiej

Cele Operacyjne

2.4.1 Poprawa jakości transportu zbiorowego w mieście

2.4.2 Poprawa wewnętrznego układu komunikacyjnego miasta

2.4.3 Integracja miejskiego transportu zbiorowego z siecią wojewódzką i krajową

2.4.4 Optymalizacja i rozbudowa sieci parkingów, w tym wielopoziomowych

Główne przedsięwzięcia:

- Wprowadzenie nowoczesnego i komfortowego taboru komunikacji zbiorowej
- Modernizacja i rozbudowa sieci parkingów oraz zmiana systemu zarządzania miejscami parkingowymi
- Modernizacja osiedlowej infrastruktury drogowej
- Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych

- Modernizacja układu komunikacyjnego miasta, z wykorzystaniem inteligentnych systemów sterowania ruchem
- Budowa połączenia ul. Ks. Sitki - Szujskiego
- Budowa systemów „parkuj i jedź” (park and ride)
- Integracja z wojewódzkim systemem transportu zbiorowego
- Przygotowanie analizy wykonalności dla projektu związanego z nowoczesnymi formami transportu na obszarze miasta
- Rozwój oferty komunikacji zbiorowej na tereny okolicznych gmin

2.5. Troska o środowisko naturalne

Cele Operacyjne

2.5.1 Edukacja w zakresie poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska

2.5.2 Popularyzacja wykorzystywania odnawialnych źródeł energii i budownictwa pasywnego (wysoko-energooszczędnego)

2.5.3 Prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami

2.5.4 Ochrona przyrody i środowiska

Główne przedsięwzięcia:

- Powołanie (lub określenie zasad funkcjonowania) jednostki do realizowania nowych zadań z zakresu gospodarki odpadami
- Stworzenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami obejmującego m.in.:
  - budowę instalacji termicznej utylizacji odpadów
  - budowę stacji segregacji odpadów
- Wprowadzenie rozwiązań ograniczających niską emisję i wykorzystujących alternatywne źródła energii
- Prowadzenie edukacji ekologicznej i promocja zachowań pro-ekologicznych
- Minimalizacja zużycia energii w obiektach użyteczności publicznej

2.6. Podnoszenie bezpieczeństwa mieszkańców

Cele Operacyjne

2.6.1 Rozwój systemu wielospecjalistycznej pomocy mieszkańcom

2.6.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych

2.6.3 Rozwój form opieki długoterminowej – otwartej i stacjonarnej

2.6.4 Poprawa bezpieczeństwa miasta przed nadzwyczajnymi zagrożeniami, w szczególności powodziami

2.6.5 Poprawa poczucia bezpieczeństwa publicznego

Główne przedsięwzięcia:

- Poprawa bezpieczeństwa społecznego:
  - Tarnów bez barier - działania na rzecz osób niepełnosprawnych
  - tworzenie zasobu mieszkań socjalnych i chronionych
  - rozbudowa systemu opieki nad osobami starszymi
  - budowa domu dla bezdomnych
  - rozwój rodzinnych form opieki zastępczej, środowiskowych form wsparcia oraz systemu pomocy dla rodzin wielodzietnych
  - utworzenie domu pomocy dla osób przewlekle psychicznie chorych
  - utworzenie stacjonarnego hospicjum
  - utworzenie zakładu opiekuńczo-leczniczego
- Przygotowanie i wdrażanie systemu przejęcia i odprowadzania wód opadowych
- Przygotowanie i realizacja programu przeciwpowodziowego
- Wsparcie gotowości ratowniczej, w szczególności straży i policji
- Działania na rzecz powstania Komisariatu Policji Tarnów-Wschód
- Prowadzenie edukacji promującej bezpieczeństwo

OBSZAR III - Regionalne Oddziaływanie

Cel Strategiczny

Tarnów – centrum usług ponadlokalnych

WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Źródło
Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	osoby	GUS
Udział uczniów spoza Tarnowa w liczbie uczniów ogółem	%	własne
Lekarze na 10 tys. ludności	osoby	GUS
Korzystający z noclegów na 10 tys. ludności	osoby	GUS
Uczestnicy imprez kulturalnych	osoby	własne
Liczba osób korzystających z wybranych obiektów rekreacyjnych	osoby	własne
Przychody spółek miejskich z usług świadczonych poza Tarnowem do przychodów ogółem	%	własne
Liczba zrealizowanych projektów we współpracy z okolicznymi gminami i powiatami	szt.	własne

Tarnów pełni ważną funkcję regionalną, wynikającą z jego potencjału społecznego i ekonomicznego. Pozycja ta kształtuje określone relacje z otoczeniem w strefie oddziaływania Tarnowa i wpływa bezpośrednio na kierunki jego rozwoju.

Rezultatem występującej w ostatnich latach migracji jest coraz wyraźniej kształtująca się strefa podmiejska z wszystkimi charakterystycznymi dla niej cechami. W związku z tym strategia rozwoju miasta uwzględnia również potrzeby społeczno-ekonomiczne mieszkańców strefy oddziaływania Tarnowa.

Należy zaznaczyć, że kierunki polityki i cele operacyjne zaproponowane w tym obszarze są komplementarne do analogicznych, zaproponowanych we wcześniejszych obszarach i wynikają one w większości z trendów zidentyfikowanych wcześniej i mają na celu wzmocnienie ponadlokalnej pozycji miasta.

Bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie i zasięg strefy oddziaływania miasta jest jego oferta edukacyjna, w szczególności szkolnictwo wyższe i ponadgimnazjalne. Należy zaznaczyć, że tarnowskie szkoły cieszą się dużym zainteresowaniem uczniów spoza miasta. Dlatego też, jednym z priorytetów proponowanej strategii jest dalsze podnoszenie jakości kształcenia oraz poszerzanie zakresu usług edukacyjnych. Kontynuowane będą także działania zmierzające do zwiększenia

atrakcyjności szkolnictwa wyższego, w szczególności przy wykorzystaniu istniejącego już potencjału szkolnictwa artystycznego.

Równolegle, za istotną uznano także efektywną współpracę ze szkołami i uczelniami wyższymi oraz instytucjami rynku pracy w kierunku dostosowania działalności edukacyjnej pod kątem potrzeb inwestorów. Niezbędne staje się więc wyzwolenie inicjatywy służącej poprawie posiadanych lub uzyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych, a także uelastycznienie systemu kształcenia na wyższych uczelniach.

Starzenie się społeczeństwa oraz dłuższa przeciętna długość życia będą skutkowały wzrostem zapotrzebowania na usługi profilaktyczne oraz medyczne i opiekuńcze.

Znajdujące się w Tarnowie dwa szpitale oraz zakłady opieki zdrowotnej, świadczące usługi medyczne dla ludności miasta i obszarów otaczających, stanowią ponadlokalne centrum opieki zdrowotnej. Rozwinięciem i uzupełnieniem ich oferty, jest funkcjonowanie podmiotów niepublicznych, zajmujących się opieką zdrowotną, z usług których korzystają licznie mieszkańcy okolicznych gmin i powiatów.

W zaktualizowanej strategii przewidziano rozbudowę dostępnej w mieście oferty medycznej. Ponadto, założono kontynuację działań prozdrowotnych, profilaktycznych oraz promowanie zdrowego stylu życia. Zwrócono szczególną uwagę na pojawiające się zagrożenia cywilizacyjne, a w ich wyniku – spadek odporności na stres oraz brak umiejętności radzenia sobie z problemami życiowymi.

Miarą ponadlokalnej pozycji miasta jest także ranga i ilość odbywających się w nim wydarzeń kulturalnych i sportowych. Z oferty kulturalnej Tarnowa korzystają nie tylko tarnowianie, ponadto występuje silne zainteresowanie tą ofertą ze strony młodego odbiorcy. W projekcie strategii przewiduje się zwiększenie ilości imprez kulturalnych i sportowych, zdolnych przyciągać do Tarnowa zewnętrznego klienta.

Powyższe czynniki wpływają także na atrakcyjność turystyczną miasta, stanowiącą kolejny priorytetowy kierunek działań w tym obszarze. Jednym z głównych zaplanowanych w tym zakresie działań jest podniesienie rozpoznawalności Tarnowa, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie. Stąd też wynika konieczność tworzenia koszyka markowych produktów turystycznych, charakterystycznych dla miasta i czyniących je niepowtarzalną atrakcją turystyczną.

Jednocześnie dążyć należy do stałego podnoszenia standardów dostępnej w mieście infrastruktury turystycznej, zarówno prywatnej (w szczególności bazy noclegowej i gastronomicznej), jak i publicznej. W efekcie realizacji założeń strategii przestrzeń miejska powinna być lepiej dostosowana do potrzeb turystyki – m.in. przewidziano działania mające na celu zapewnienie lepszej informacji turystycznej, lepsze oznakowanie tras turystycznych oraz większe urozmaicenie funkcji centrum miasta.

Niezmiernie ważnym aspektem budującym pozycję miasta i obszaru jego oddziaływania jest współpraca władz samorządowych i innych podmiotów w zakresie promocji obszaru aglomeracji tarnowskiej, wykorzystania jego potencjału i stworzenia klimatu oraz warunków sprzyjających rozwojowi.

Proponowane w strategii działania zakładają zdecydowane wzmocnienie istniejących powiązań funkcjonalnych w obszarze aglomeracyjnym Tarnowa. Możliwe to będzie w szczególności poprzez dopasowanie szeroko rozumianych usług społecznych Tarnowa do oczekiwań mieszkańców jego otoczenia, a także lepsze współdziałanie z okolicznymi samorządami. Równolegle, założono intensyfikację współpracy z Powiatem Tarnowskim. W szczególności uznano, że takie obszary jak

rozwój gospodarczy, bezpieczeństwo, promocja, edukacja wyższa i ochrona zdrowia wymagają uzgodnienia szczegółowych warunków współdziałania oraz opracowania i prowadzenia spójnej polityki miasta i powiatu.

Kierunki polityki rozwoju

3.1. Rozwój kształcenia akademickiego i ponadlokalnego

Cele Operacyjne

- 3.1.1 Wspieranie rozwoju kształcenia akademickiego, w tym utworzenie Akademii Tarnowskiej
- 3.1.2 Zapewnienie wysokiej jakości tarnowskiej oferty kształcenia ponadlokalnego
- 3.1.3 Wzmocnienie atrakcyjności tarnowskiej oferty kształcenia zawodowego
- 3.1.4 Prowadzenie wysokiej jakości kształcenia artystycznego, w tym utworzenie wydziału artystycznego w jednej z uczelni Tarnowa

Główne przedsięwzięcia:

- Rozbudowa i przebudowa Zespołu Szkół Plastycznych – Centrum Edukacji Artystycznej
- Rozbudowa bazy Zespołu Szkół Muzycznych
- Rozbudowa bazy Zespołu Szkół Budowlanych (Centrum Edukacji Budowlanej)
- Wspieranie aktywności Tarnowskiego Towarzystwa Naukowego
- Realizacja projektów z zakresu kształcenia zawodowego Utworzenie wyższej szkoły artystycznej
- Utworzenie centralnej biblioteki miejsko-akademickiej
- Powstanie Tarnowskiego Centrum Cyfrowego
- Wspieranie działań na rzecz utworzenia Akademii Tarnowskiej i rozbudowy kampusu studenckiego
- Promocja i popularyzacja matury międzynarodowej

3.2. Stworzenie nowoczesnej oferty wysokospecjalistycznych usług medycznych i profilaktycznych

Cele Operacyjne

- 3.2.1 Podnoszenie jakości świadczeń medycznych
- 3.2.2 Wspomaganie postaw prozdrowotnych i zdrowego stylu życia mieszkańców
- 3.2.3 Wypracowanie pozycji Tarnowa, jako centrum specjalistycznych i nowoczesnych usług medycznych
- 3.2.4 Restrukturyzacja miejskich zakładów opieki zdrowotnej

3.2.5 Dostosowanie kierunków kształcenia szkolnictwa wyższego w obszarze ochrony zdrowia do potrzeb lokalnej opieki zdrowotnej

Główne przedsięwzięcia:

- Utworzenie ośrodków regionalnych:
  - Centrum Kardiologicznego
  - Centrum Psychiatrii
  - Centrum Onkologii
- Realizacja Miejskiego Programu Promocji Zdrowia i Profilaktyki Chorób Społecznych
- Budowa tarnowskiej części Małopolskiego Systemu Informacji Medycznej
- Rozbudowa systemów informatycznych w placówkach ochrony zdrowia, wdrożenie elektronicznych usług medycznych (e-health)
- Wypracowanie optymalnego modelu leczenia stacjonarnego
- Rozwój infrastruktury dla telemedycyny

3.3. Tarnów - regionalne centrum czasu wolnego

Cele Operacyjne

3.3.1 Wzmocnienie siły oddziaływania tarnowskiej oferty cyklicznych imprez kulturalnych o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym

3.3.2 Organizacja wydarzeń sportowych o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym

3.3.3 Stworzenie atrakcyjnej oferty czasu wolnego dla mieszkańców subregionu

3.3.4 Wzmocnienie reprezentacji tarnowskiego sportu zespołowego i indywidualnego na arenie krajowej i międzynarodowej

Główne przedsięwzięcia:

- Organizacja festiwali: filmowego, teatralnego, muzycznego i sztuk interdyscyplinarnych
- Organizacja wydarzeń kulturalnych o znaczeniu międzynarodowym
- Organizacja wydarzeń sportowych o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym
- Wzmocnienie tarnowskiego sportu poprzez oddziaływanie na podnoszenie jakości zarządzania i pozycje w klasach rozrywkowych
- Przygotowanie atrakcyjnej weekendowej oferty kulturalno-rozrywkowej

3.4. Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej miasta

Cele Operacyjne

- 3.4.1 Stworzenie unikatowej propozycji turystycznej
- 3.4.2 Poprawa atrakcyjności wizualnej najbardziej atrakcyjnych turystycznie rejonów miasta
- 3.4.3 Rozwój nowoczesnych form informacji turystycznej oraz identyfikacji wizualnej miasta
- 3.4.4 Wzmocnienie wizerunku Tarnowa jako miasta atrakcyjnego turystycznie
- 3.4.5 Rozwój infrastruktury przyjaznej dla turysty

Główne przedsięwzięcia:

- Stworzenie atrakcji turystycznej związanej z hasłem „Tarnów - Polski Biegun Ciepła”
- Rozwój multimedialnych form prezentacji miasta oraz identyfikacja wizualna atrakcji turystycznych Tarnowa
- Rozwój szlaków tematycznych (np. modernizm)
- Wpisanie obiektów Tarnowa na listę Pomników Historii
- Wykorzystanie postaci wybitnych Tarnowian do promocji Polski
- Promocyjne wykorzystanie potencjału miast partnerskich – ambasadorzy Tarnowa
- Poszerzenie form prezentacji bogatych tradycji wielokulturowości miasta
- Utworzenie atrakcji turystycznej związanej z tradycjami gospodarczymi Tarnowa
- Multimedialne formy prezentacji zbiorów tarnowskich muzeów i nekropolii, w tym żydowskiej
- Rewitalizacja stanu nawierzchni płyty rynku

3.5. Zwiększenie atrakcyjności obszaru miasta

Cele Operacyjne

- 3.5.1 Stworzenie oferty inwestycyjnej, kulturalnej i infrastrukturalnej o charakterze aglomeracyjnym
- 3.5.2 Ekonomizacja usług o charakterze ponadlokalnym
- 3.5.3 Tarnów, jako wiodący ośrodek inicjatyw międzygminnych i wspólnych projektów

Główne przedsięwzięcia:

- Wypracowanie atrakcyjnej i różnorodnej oferty aglomeracyjnej w zakresie kultury, rozrywki, edukacji, ochrony środowiska, transportu

- Koordynacja i współdziałanie z okolicznymi gminami przy realizacji projektów infrastrukturalnych o znaczeniu istotnym dla aglomeracji
- Racjonalizacja kosztów świadczenia usług publicznych przez spółki i miejskie jednostki organizacyjne dla mieszkańców aglomeracji
- Przygotowanie i wdrożenie porozumień międzygminnych w obszarze aglomeracji dotyczących ścisłej współpracy gospodarczej, administracyjnej i promocyjnej

3.6. Intensyfikacja współpracy z Powiatem Tarnowskim

Cele Operacyjne

3.6.1 Współdziałanie na rzecz rozwoju gospodarczego miasta i powiatu

3.6.2 Prowadzenie wspólnej promocji dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych miasta i powiatu

3.6.3 Prowadzenie spójnej polityki związanej z bezpieczeństwem mieszkańców i ochroną przed klęskami żywiołowymi

3.6.4 Współpraca przy tworzeniu planów rozwojowych i realizacji inwestycji infrastrukturalnych

3.6.5 Prowadzenie spójnej polityki mającej na celu rozwój szkolnictwa wyższego na terenie miasta i powiatu

3.6.6 Prowadzenie spójnej polityki mającej na celu podnoszenie jakości i dostępności specjalistycznych usług medycznych na terenie miasta i powiatu

Główne przedsięwzięcia:

- Opracowanie i wdrożenie efektywnego modelu współpracy w obszarach:
  - rozwoju gospodarczego
  - bezpieczeństwa i ochrony przed klęskami żywiołowymi
  - tworzenia planów rozwojowych i realizacji inwestycji infrastrukturalnych
  - promocji oferty turystycznej
- Przygotowanie założeń wspólnej polityki, miejskiej i powiatowej, w zakresie:
  - szkolnictwa wyższego
  - ponadlokalnych usług medycznych

Wdrażanie strategii

„Strategia rozwoju miasta - Tarnów 2020” jest dokumentem przyjmowanym w formie uchwały Rady Miejskiej w Tarnowie. W uchwale tej Rada powierza Prezydentowi Miasta Tarnowa wykonanie jej postanowień.

Wynikające z zawartych w strategii celów główne przedsięwzięcia mają charakter zarówno inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. W zasadniczej części wpisują się one bezpośrednio w aktywność miejskich instytucji i jednostek.

Mając powyższe na uwadze, wdrożenie zapisów strategii zależeć będzie w głównej mierze od polityki realizowanej przez samorząd lokalny. Tym samym, do głównych instrumentów wdrażających cele strategii należy zaliczyć:

- budżet miasta
- prognozę finansową, uwzględniającą inwestycje wieloletnie
- plany zagospodarowania przestrzennego miasta
- miejskie strategie „branżowe” i wynikające z nich programy operacyjne

Zakłada się, że dotychczas istniejące podmioty, zaangażowane w realizację strategii, dysponują odpowiednią wiedzą merytoryczną, doświadczeniem i kadrami, niezbędnymi do wdrożenia jej zapisów. Nie zachodzi zatem konieczność powoływania odrębnych struktur dla realizacji przedsięwzięć wynikających ze strategii.

Ostateczną decyzję o realizacji wybranych celów i przedsięwzięć strategicznych, podejmuje Prezydent Miasta, określając zarządzeniem priorytety i formułę ich realizacji w danym okresie.

Nadzór merytoryczny nad realizacją poszczególnych przedsięwzięć sprawują kierownicy jednostek lub komórek organizacyjnych, odpowiedzialnych za ich realizację. Poszczególne przedsięwzięcia, w zależności od stopnia ich skomplikowania, mogą być wdrażane w ramach bieżącej pracy jednostki organizacyjnej, bądź też, przez powołany w tym celu zespół projektowy, z możliwym udziałem jednostek zewnętrznych (konsultanci, menedżer projektu, itp.)

W przypadku przedsięwzięć realizowanych przy udziale lub przez partnera społecznego zostanie wypracowana platforma współpracy, gwarantująca optymalny model współdziałania. W szczególności, partnerska formuła współdziałania, gwarantująca wymianę opinii i stanowisk oraz zbieżność prowadzonej polityki, jest wymagana przy realizacji celów wymagających aktywnej współpracy Tarnowa z okolicznymi samorządami.

Monitorowanie strategii

Strategia rozwoju miasta Tarnowa to dokument określający kierunki rozwoju miasta w perspektywie długofalowej.

Osiągnięcie założonych w strategii celów strategicznych, a przez to uczynienie Tarnowa „miastem komfortu i rozwoju, pomnażającym bogactwa” nie będzie możliwe bez systemu informującego o postępie prowadzonych działań.

Monitoring strategii, czyli stała obserwacja postępów w określonym cyklu czasowym, prowadzony będzie w oparciu o sprawozdawczość jednostek zaangażowanych w realizację głównych przedsięwzięć strategicznych, jak i w oparciu o dostępne informacje statystyczne.

Zakłada się, że system monitoringu strategii funkcjonował będzie w ramach struktury Urzędu Miasta, w komórce organizacyjnej odpowiedzialnej za tematykę strategiczną. System monitoringu, zbudowany wokół celów strategicznych, będzie powiązany z dokumentami wykonawczymi (planami operacyjnymi, budżetem miasta, strategiami branżowymi itp.) zawierającym konkretne przedsięwzięcia.

Do podstawowych funkcji takiego systemu będzie należało:

- ocena skuteczności realizowanych działań,
- identyfikacja zmian zachodzących w otoczeniu, a mogących mieć wpływ na realizację celów strategicznych
- informowanie i promocja strategii

Monitoring rzeczowej realizacji strategii oparty będzie o metodologię Zrównoważonej Karty Wyników (ang. Balanced Scorecard - BSC), w oparciu o wskaźniki osiągnięć zaproponowane w poszczególnych obszarach. Korzyścią z zastosowania tej metody jest możliwość ciągłego i przejrzystego monitorowania stopnia realizacji strategii oraz identyfikacja bezpośrednich powiązań między poszczególnymi celami. Zawarte w niniejszej strategii wskaźniki osiągnięć, ujęte zostaną w mapie strategii systemu BSC. Dodatkowo, mapa strategii wprowadzi także opomiarowanie ujętych w strategii celów operacyjnych, a wyznaczonych w danym okresie do realizacji.

Monitoring finansowy realizacji strategii będzie prowadzony poprzez analizę struktury wydatków budżetu miasta Tarnowa

Przewiduje się, coroczne sporządzanie sprawozdania, zawierającego zbiorcze informacje nt. zaawansowania rzeczowego i finansowego realizacji strategii. Sprawozdanie to powinno zawierać również informacje o istotnych zmianach otoczenia i sytuacji wewnętrznej miasta, mogących mieć wpływ na aktualność przyjętych zapisów strategicznych.

Dane uzyskane i zgromadzone na potrzeby okresowej sprawozdawczości, pozwalają nie tylko ocenić stopień realizacji strategii, ale także stanowić podstawę dla ewentualnych zmian i korekt prowadzonej polityki rozwoju. Zmiany w strategii obejmować mogą nie tylko sposoby i środki działania, ale także w krańcowych przypadkach wiązać się mogą z koniecznością rezygnacji z jednych celów i wprowadzenia nowych.

Zakłada się przeprowadzanie okresowej ewaluacji strategii, na koniec każdej kadencji oraz ewaluacji końcowej, po zakończeniu jej wdrażania. Ewaluacja okresowa powinna określić efektywność

dotychczasowego wdrożenia strategii, poprzez identyfikację bieżących i średnioterminowych efektów podejmowanych działań, natomiast ewaluacja końcowa winna dodatkowo uwzględniać efekty długoterminowe i stanowić podstawę dla przyszłych dokumentów strategicznych.

Finansowanie Strategii

Podstawowym źródłem finansowania Strategii w latach 2011-2020 będą środki własne budżetu Gminy Miasta Tarnowa (GMT), środki samorządu województwa, środki pochodzące z krajowych funduszy celowych oraz z funduszy europejskich. Uzupełnieniem wskazanych wcześniej źródeł będą również środki inwestorów prywatnych, zaangażowanych w bezpośrednią realizację niektórych głównych przedsięwzięć wynikających ze Strategii.

Zakłada się, że w zakresie skutecznego zabezpieczenia środków własnych na realizację przedsięwzięć strategicznych miasto, realizując przyjętą politykę rozwoju, aktywnie i efektywnie będzie wykorzystywać dostępne instrumenty dłużne (kredyty, obligacje, pożyczki itp.). Środki te powinny być w pierwszej kolejności przeznaczane na wkład własny przy realizacji tych przedsięwzięć, które mają wysokie szanse pozyskania dofinansowania z funduszy zewnętrznych. Realizując politykę zarządza długiem, miasto powinno równocześnie zwracać uwagę, by mieć możliwość absorpcji funduszy zewnętrznych przez cały okres realizacji strategii.

Zakładając wsparcie z funduszy europejskich należy mieć na uwadze różnice w priorytetach polityki finansowania europejskiego w poszczególnych perspektywach finansowych. O ile w bieżącym okresie programowania, tj. 2007-2013, współfinansowanie europejskie skoncentrowane jest na wyrównywaniu poziomów rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych regionów, o tyle, w perspektywie 2014-2020, oczekuje się, że współfinansowanie to będzie ukierunkowane na cele podnoszące konkurencyjność gospodarczą i innowacyjność. Tym samym, tworząc programy wdrażające zapisy Strategii, należy w ich harmonogramach przewidzieć taką kolejność realizacji przedsięwzięć, by gwarantowała ona maksymalny stopień zgodności z priorytetami europejskimi, a przez to, stwarzała optymalne możliwości dla pozyskania dofinansowania zewnętrznego.

Niezależnie od środków publicznych, zakłada się aktywne poszukiwanie alternatywnych metod współfinansowania zadań, zwłaszcza ze strony sektora prywatnego. Szczególnie atrakcyjne, przy realizacji dużych i przychodowych przedsięwzięć rysują się tutaj możliwości jakie daje ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym, czy też możliwość koncesjonowania niektórych przedsięwzięć.

Poniżej zaprezentowano przewidywane źródła finansowania Strategii w latach 2011-2020 w podziale na poszczególne kierunki polityki rozwoju:

Obszar I - ROZWÓJ GOSPODARCZY	
Kierunki polityki rozwoju	Przewidywane źródła finansowania
1.1 Rozwój miejskich stref aktywności gospodarczej	środki własne GMT, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, krajowe programy operacyjne
1.2 Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców i rozwój gospodarki opartej na wiedzy	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, krajowe programy operacyjne
1.3 Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Tarnowa	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
1.4 Zwiększanie rozpoznawalności Tarnowa, jako atrakcyjnego miejsca do prowadzenia biznesu	środki własne GMT, środki prywatne
Obszar II - KOMFORT ŻYCIA	
Kierunki polityki rozwoju	Przewidywane źródła finansowania
2.1 Tworzenie kreatywnej przestrzeni dla realizacji celów społecznych	środki własne GMT, środki prywatne, środki budżetu państwa
2.2 Zwiększanie atrakcyjności lokalnej infrastruktury społecznej i estetyki miasta	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
2.3 Wykorzystanie nowoczesnych technologii w zarządzaniu miastem i świadczeniu usług miejskich	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
2.4 Rozwój przyjaznej komunikacji miejskiej	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, krajowe programy operacyjne
2.5 Troska o środowisko naturalne	środki własne GMT, regionalny program operacyjny, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
2.6 Podnoszenie bezpieczeństwa mieszkańców	środki własne GMT, regionalny program operacyjny, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne

Obszar III - REGIONALNE ODDZIAŁYWANIE	
Kierunki polityki	Przewidywane źródła finansowania
3.1 Rozwój kształcenia akademickiego i ponadlokalnego	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
3.2 Stworzenie nowoczesnej oferty wysokospecjalistycznych usług medycznych i profilaktycznych	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, fundusze europejskie, środki budżetu państwa, krajowe programy operacyjne
3. Tarnów - regionalne centrum czasu wolnego	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny,
3.4 Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej miasta	środki własne GMT, środki prywatne, regionalny program operacyjny, środki budżetu państwa,
3.5 Zwiększenie atrakcyjności obszaru miasta	środki własne GMT
3. 6 Intensyfikacja współpracy z Powiatem Tarnowskim	środki własne GMT, środki powiatu

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	1
PRZESŁANKI AKTUALIZACJI STRATEGII	1
METODOLOGIA	2
DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ	4
POŁOŻENIE	4
DEMOGRAFIA	5
GOSPODARKA	6
RYNEK PRACY	9
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	11
Ochrona zdrowia	11
Pomoc społeczna	13
Edukacja	16
Kultura	19
Sport i rekreacja	21
Turystyka	22
GOSPODARKA MIESZKANIOWA	24
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	25
Sieć dróg	25
Prywatni przewoźnicy	26
Kolej	26
Taxi	27
Transport prywatny	27
System parkowania	27
Ścieżki rowerowe	27
BEZPIECZEŃSTWO	28
Działania Policji i Straży Miejskiej	28
Straż Pożarna	29
Ratownictwo chemiczne, składowanie i utylizacja odpadów niebezpiecznych	30
Zdarzenia kryzysowe	30
ŚRODOWISKO NATURALNE	31
Stan środowiska naturalnego	31
Gospodarka odpadami	32
Edukacja ekologiczna	33
INFRASTRUKTURA SIECIOWA	34
ANALIZA SWOT	36
ADRESACI DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH	38

MIESZKAŃCY	38
PRZEDSIĘBIORCY	39
TURYŚCI	40
STRATEGIA ROZWOJU MIASTA – TARNÓW 2020	41
WIZJA TARNOWA 2020	42
MISJA SAMORZĄDU	43
OBSZARY STRATEGICZNE – KIERUNKI, CELE I DZIAŁANIA	44
OBSZAR I - Rozwój Gospodarczy	46
OBSZAR II - Komfort Życia	51
OBSZAR III - Regionalne Oddziaływanie	59
WDRAŻANIE STRATEGII	66
MONITOROWANIE STRATEGII	67
FINANSOWANIE STRATEGII	69